

คนไร้ความสามารถและคนเสมือนไร้ความสามารถ: ผู้อนุบาล ผู้พิทักษ์ และการร้องขอต่อศาลเมื่อผู้สูงอายุดูแลทรัพย์สินเองไม่ได้

โดย เอกสยาม ชัยศรี ที่ปรึกษากฎหมาย
บริษัท เอกสยาม แอนด์ पार्टเนอร์ส จำกัด

เนื้อหานี้เป็นข้อมูลกฎหมายทั่วไป ไม่ใช่ความเห็นทางกฎหมายเฉพาะ กรณี การพิจารณาแต่ละเรื่องต้องอาศัยข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานของเรื่องนั้น ฉบับออนไลน์ที่ปรับปรุงล่าสุดอยู่ที่ <https://www.sukjaiwaikao.com/article-incapacity-guardian.html>

สาระสำคัญโดยสรุป

- คนไร้ความสามารถคือบุคคลวิกลจริตที่ศาลสั่งตามมาตรา 28 ภาวะสมองเสื่อมขั้นรุนแรงเข้าความหมายของวิกลจริตได้ (ฎีกาที่ 490/2509, 5466/2537)
- คนเสมือนไร้ความสามารถตามมาตรา 32 ยังทำนิติกรรมเองได้ เว้นแต่กิจการตามมาตรา 34 ที่ต้องได้รับความยินยอมของผู้พิทักษ์ก่อน
- ก่อนศาลสั่ง นิติกรรมของคนวิกลจริตเป็นโมฆียะเฉพาะเมื่อคู่กรณีรู้ (มาตรา 30) หลังศาลสั่ง เป็นโมฆียะทุกกรณี (มาตรา 29)
- ผู้อนุบาล ที่เป็น บุตร ต้อง ขออนุญาต ศาล ก่อน ขาย หรือ จำนอง ที่ดิน (มาตรา 1574 ประกอบ 1598/18, ฎีกาที่ 6350/2541)
- พันธกรรมของคนไร้ความสามารถเป็นโมฆะ (มาตรา 1704, ฎีกาที่ 3552/2550) ส่วนคนเสมือนไร้ความสามารถที่มีสติดีทำได้

- หนังสือมอบอำนาจจะรับเมื่อผู้มอบตกเป็นผู้ไร้ความสามารถ (มาตรา 826 วรรคสอง)

คนไร้ความสามารถ คือบุคคลวิกลจริตที่ศาลมีคำสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 28 และต้องอยู่ในความอนุบาลของผู้อนุบาลซึ่งเป็นผู้แทน โดยชอบธรรม ส่วนคนเสมือนไร้ความสามารถตามมาตรา 32 คือผู้ที่จัดทำกรงานโดยตนเองไม่ได้เพราะ ภายพิการ จิตฟั่นเฟือน หรือเหตุทำนองเดียวกัน ยังทำนิติกรรมเองได้ แต่บางกิจการต้องได้รับความยินยอม ของผู้พิทักษ์ก่อน

ประเด็นนี้มาถึงครอบครัวจำนวนมากเมื่อพ่อแม่ที่ดูแลทรัพย์สินเองมาตลอดเริ่มมีภาวะสมองเสื่อม หรือป่วย หนักจนตัดสินใจเองไม่ได้ บทความนี้อธิบายต่อบทมาตรา 28 ถึง 36 ผลต่อนิติกรรม พินัยกรรม และหนังสือ มอบอำนาจ อำนาจ และข้อจำกัดของผู้อนุบาลและผู้พิทักษ์ โดยอ้างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ตรวจกับฐาน ข้อมูลของศาลแล้ว และเปรียบเทียบกับกฎหมายอังกฤษ เยอรมนี ญี่ปุ่น และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคน พิการ

คนไร้ความสามารถ หมายถึงบุคคลวิกลจริตที่ศาลสั่งตามมาตรา 28

คนไร้ความสามารถตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 28 คือ บุคคลวิกลจริตที่ศาลมีคำสั่งให้ เป็นคนไร้ความสามารถ ตามคำร้องขอของคู่สมรส บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้ปกครองหรือผู้พิทักษ์ ผู้ปกครอง ดูแล หรือพนักงานอัยการ เมื่อศาลสั่งแล้วต้องอยู่ในความอนุบาล และคำสั่งต้องประกาศใน ราชกิจจานุเบกษา

สถานะคนไร้ความสามารถไม่เกิดขึ้นเองเพราะอายุมากหรือเพราะแพทย์วินิจฉัยว่าเป็นโรคสมองเสื่อม แต่ เกิดจากคำสั่งศาลเท่านั้น ถ้อยคำในมาตรา 28 ที่ต้องอ่านให้ครบมีสามส่วน คือ ผู้ที่เข้าเงื่อนไข ผู้ที่มีสิทธิ ร้องขอ และผลของคำสั่ง^[1]

“มาตรา 28 บุคคลวิกลจริตผู้ใด ถ้าคู่สมรสก็ดี ผู้บุพการีกล่าวคือ บิดา มารดา ปู่ย่า ตายาย ทวดก็ดี ผู้สืบสันดาน กล่าวคือ ลูก หลาน เหลน ลื้อก็ดี ผู้ปกครองหรือผู้พิทักษ์ก็ดี ผู้ซึ่งปกครองดูแลบุคคลนั้น อยู่ก็ดี หรือพนักงาน อัยการก็ดี ร้องขอต่อศาลให้สั่งให้บุคคลวิกลจริตผู้นั้นเป็นคนไร้ความสามารถ ศาลจะสั่งให้บุคคลวิกลจริตผู้นั้น เป็นคนไร้ความสามารถก็ได้”

บุคคลซึ่งศาลได้สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถตามวรรคหนึ่ง **ต้องจัดให้อยู่ในความอนุบาล** การแต่งตั้งผู้อนุบาล อำนาจหน้าที่ ของ ผู้อนุบาล และการ สิ้นสุด ของ ความ เป็น ผู้อนุบาล ให้ เป็นไปตาม บทบัญญัติ บรรพ 5 แห่ง ประมวลกฎหมายนี้

คำสั่งของศาลตามมาตรา 28 นี้ **ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา**” ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 28

รายชื่อ ผู้มีสิทธิ ร้องขอ ในมาตรา 28 มีผลในทางปฏิบัติ มากกว่าที่ ครอบครัว มัก คิด กฎหมาย ระบุ คู่สมรส บุพการี ผู้สืบสันดานคือลูก หลาน เหลน ลื้อ ผู้ปกครองหรือผู้พิทักษ์ ผู้ซึ่งปกครองดูแลบุคคลนั้นอยู่ และ พนักงานอัยการ พี่น้องของผู้สูงอายุจึงมีได้อยู่ในรายชื่อโดยตรง เว้นแต่จะเป็นผู้ที่ปกครองดูแลอยู่จริง และ เมื่อไม่มีญาติที่ร้องขอได้ พนักงานอัยการเป็นผู้ร้องขอได้

ความหมายของ “วิกลจริต” ในแนวคำพิพากษาศาลฎีกา

ประมวลกฎหมายไม่ได้นิยามคำว่าวิกลจริตไว้ ศาลฎีกาจึงวางความหมายไว้ตั้งแต่คำพิพากษา ศาลฎีกาที่ 490/2509 ซึ่งเป็นคำวินิจฉัยของที่ประชุมใหญ่ว่า วิกลจริตมิได้หมายเฉพาะผู้ที่คนทั่วไปเรียกว่า เป็นบ้า แต่รวมถึงผู้ที่ขาดความรู้สึก ขาดความรู้สึกลึก และขาดความรู้สึกผิดชอบ จนทำกิจการของตนไม่ได้^[2] แนวนี้ทำให้ภาวะสมองเสื่อมขั้นรุนแรงในผู้สูงอายุเข้าความหมายของมาตรา 28 ได้ คำพิพากษา ศาลฎีกาที่ 5466/2537 วินิจฉัยว่าผู้ป่วยที่แพทย์วินิจฉัยว่าสมองฝ่อหรือสมองเสื่อมขั้นรุนแรงและรักษาไม่หาย เป็น บุคคล วิกลจริต ตามมาตรา 28^[3] และ คำพิพากษา ศาลฎีกาที่ 74/2527 วินิจฉัย ใน ทาง เดียวกัน สำหรับมารดาที่ไม่รู้จักสถานที่และเวลา และพุดรู้เรื่องบ้างไม่รู้เรื่องบ้าง^[4]

ความบาดเจ็บทางสมองก็เข้าความหมายนี้ได้ ในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 516/2551 ภริยาร้องขอให้สามีที่ บาดเจ็บสาหัสเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ แต่ศาลเห็นว่าอาการเข้าลักษณะบุคคลวิกลจริต ตามมาตรา 28 จึงสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ^[5] คำพิพากษานี้แสดงให้เห็นว่าศาลพิจารณาจากอาการจริง ไม่ผูกพันกับประเภทที่ผู้ร้องขอเลือกมา ซึ่งตรงกับมาตรา 33 ที่ให้ศาลเปลี่ยนจากคำร้องประเภทหนึ่งไปสั่ง อีกประเภทหนึ่งได้ตามที่ได้ความในทางพิจารณา^[6]

คนเสมือนไร้ความสามารถตามมาตรา 32 และเหตุที่ศาลยอมรับ

คนเสมือนไร้ความสามารถตามมาตรา 32 คือผู้ที่มีกายพิการ จิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ ประพฤติสุรุษสุร้าย เสเพลเป็นอาชญากร ติดสุรายาเมา หรือเหตุอื่นทำนองเดียวกัน จนจัดทำกรงานโดยตนเองไม่ได้ หรือจัดกิจการไปในทางที่อาจเสื่อมเสียแก่ทรัพย์สินของตนหรือครอบครัว ศาลสั่งตามคำร้องขอของบุคคลตามมาตรา 28 และให้อยู่ในความพิทักษ์

“มาตรา 32 บุคคลใดมีกายพิการหรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือประพฤติดสุรุษสุร้าย เสเพลเป็นอาชญากร ติดสุรายาเมา หรือมีเหตุอื่นใดทำนองเดียวกันนั้น **จนไม่สามารถจะจัดทำกรงานโดยตนเองได้** หรือจัดกิจการไปในทางที่อาจเสื่อมเสียแก่ทรัพย์สินของตนเองหรือครอบครัว เมื่อบุคคลตามที่ระบุไว้ในมาตรา 28 ร้องขอต่อศาล ศาลจะสั่งให้บุคคลนั้นเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถก็ได้

บุคคลซึ่งศาลได้สั่งให้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถตามวรรคหนึ่ง **ต้องจัดให้อยู่ในความพิทักษ์** การแต่งตั้งผู้พิทักษ์ให้เป็นไปตามบทบัญญัติบรรพ 5 แห่งประมวลกฎหมายนี้

ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการสิ้นสุดของความเป็นผู้ปกครองในบรรพ 5 แห่งประมวลกฎหมายนี้มาใช้บังคับแก่การสิ้นสุดของการเป็นผู้พิทักษ์โดยอนุโลม

คำสั่งของศาลตามมาตรา 32 ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา”ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 32

เงื่อนไขของมาตรา 32 มีสองชั้น ชั้นแรกคือเหตุ เช่น กายพิการหรือจิตฟั่นเฟือน ชั้นที่สองคือผลของเหตุ นั่นคือจัดทำกรงานโดยตนเองไม่ได้ หรือจัดกิจการไปในทางที่อาจเสื่อมเสียแก่ทรัพย์สิน^[7] ชั้นที่สองนี้เองที่แยกผู้สูงอายุที่เพียงสุขภาพไม่ดีออกจากผู้ที่ต้องการผู้พิทักษ์จริง คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 912/2520 วินิจฉัยว่าผู้ป่วยอายุ 74 ปีที่เป็นเบาหวานและอัมพาตซีกขวา ลุกยืนไม่ได้ แต่เข้าใจคำถามดี เป็นผู้ที่จัดการงานของตนเองไม่ได้เพราะกายพิการ จึงสมควรเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ มิใช่คนไร้ความสามารถ^[8]

ในทางกลับกัน เหตุที่อ่อนกว่านั้นไม่พอ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 916/2536 วินิจฉัยว่าผู้ที่ดื่มสุราและเมาเป็นบางครั้ง แต่เวลาไม่เมายังทำงานได้ตามปกติ ไม่มีเหตุให้สั่ง และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2432/2526 วินิจฉัยว่าการอ้างเพียงว่าสุขภาพไม่สมบูรณ์และถูกหลอกลวง ไม่พอ เมื่อผู้นั้นยังทำหน้าที่แม่บ้านได้ตามปกติ^[9] ครอบครัวที่กังวลว่าผู้สูงอายุถูกชักจูงให้ใช้เงินจึงต้องแสดงให้ศาลเห็นถึงการจัดกิจการที่เสื่อมเสียจริง มิใช่เพียงความห่วงใย

คนไร้ความสามารถกับคนเสมือนไร้ความสามารถ ต่างกันอย่างไร

ความต่างหลักอยู่ที่ระดับการจำกัดความสามารถ คนไร้ความสามารถตามมาตรา 28 และ 29 ทำนิติกรรมเองแล้วเป็นโมฆียะทุกกรณี และมีผู้อนุบาลเป็นผู้แทน ส่วนคนเสมือนไร้ความสามารถตามมาตรา 32 และ 34 ยังทำนิติกรรมเองได้ เว้นแต่การตามมาตรา 34 ระบุซึ่งต้องได้รับความยินยอมของผู้พิทักษ์ก่อน และผู้พิทักษ์ไม่ใช่ผู้แทน

ประเด็น	คนไร้ความสามารถ	คนเสมือนไร้ความสามารถ
เหตุ	วิกลจริต (มาตรา 28)	กายพิการ จิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ สُرุษุสรัย ดิดสุรยาเมา หรือเหตุทำนองเดียวกัน (มาตรา 32)
ผู้ดูแลตามกฎหมาย	ผู้อนุบาล เป็นผู้แทนโดยชอบธรรม	ผู้พิทักษ์ให้ความยินยอม ไม่ใช่ผู้แทน (ฎีกาที่ 13652/2558)
นิติกรรมที่ทำเอง	เป็นโมฆียะทุกกรณี (มาตรา 29)	ทำได้เอง เว้นแต่การตามมาตรา 34 ที่ต้องได้รับความยินยอมก่อน มิฉะนั้นเป็นโมฆียะ
พินัยกรรม	เป็นโมฆะ (มาตรา 1704 วรรคหนึ่ง)	ทำได้เมื่อมีสติดี เป็นกิจการเฉพาะตัว (ฎีกาที่ 177/2528)
เป็นพยานในพินัยกรรม	ไม่ได้ (มาตรา 1670 (2) บุคคลวิกลจริต)	ไม่ได้ (มาตรา 1670 (2))
เมื่อเหตุสิ้นไป	ร้องขอให้ศาลเพิกถอนคำสั่ง (มาตรา 31)	ใช้มาตรา 31 โดยอนุโลม (มาตรา 36)
การประกาศ	ราชกิจจานุเบกษา (มาตรา 28 วรรคสาม)	ราชกิจจานุเบกษา (มาตรา 32 วรรคท้าย)

ตารางนี้ช่วยตอบคำถามที่ครอบครัวถามบ่อยว่าควรร้องขอแบบใด คำตอบขึ้นกับว่าผู้สูงอายุยังตัดสินใจเรื่องของตนได้หรือไม่ ผู้ที่ร่างกายอ่อนแรงแต่ยังเข้าใจเรื่องทรัพย์สินดี ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 912/2520 เหมาะกับสถานะคนเสมือนไร้ความสามารถซึ่งคงความเป็นตัวของตัวเองไว้มากกว่า

ส่วนผู้ที่ไม่รู้สึกตัวหรือไม่รู้จักสถานที่และเวลาแล้ว ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5466/2537 และ 74/2527 ต้องการผู้อนุบาลที่ทำการแทนได้ทั้งหมด การเลือกประเภทผิดไม่ถึงกับทำให้คดีเสีย เพราะมาตรา 33 ให้ศาลสั่งตามที่ได้ความ แต่การเลือกให้ตรงตั้งแต่แรกช่วยให้การพิจารณาเสร็จเร็วขึ้น

ผลต่อนิติกรรมตามมาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 34

มาตรา 29 ให้การใดที่คนไร้ความสามารถทำเป็นโมฆียะ มาตรา 30 ให้การที่คนวิกลจริตซึ่งศาลยังไม่สั่งทำไว้เป็นโมฆียะเฉพาะเมื่อทำขณะจิตวิกลและคู่กรณีรู้ว่าเป็นคนวิกลจริต ส่วนมาตรา 34 ระบุสิทธิเด็ดกิจการที่คนเสมือนไร้ความสามารถต้องได้รับความยินยอมของผู้พิทักษ์ก่อน

“มาตรา 29 การใด ๆ อันบุคคลซึ่งศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถได้กระทำการ การนั้นเป็นโมฆียะ”
ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 29

“มาตรา 30 การใด ๆ อันบุคคลวิกลจริตซึ่งศาลยังมิได้สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถได้กระทำการ การนั้นจะเป็นโมฆียะต่อเมื่อได้กระทำในขณะที่บุคคลนั้นจิตวิกลอยู่ และคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งได้รู้แล้วด้วยว่าผู้กระทำเป็นคนวิกลจริต”ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 30

ความต่างระหว่างมาตรา 29 กับมาตรา 30 คือเหตุผลที่ครอบครัวยื่นขอต่อศาลตั้งแต่เนิ่น ๆ เมื่อศาลสั่งแล้ว การใดที่คนไร้ความสามารถทำย่อมเป็นโมฆียะโดยไม่ต้องพิสูจน์อะไรอีก^[10] แต่ก่อนศาลสั่ง ผู้ที่จะบอกล้างนิติกรรมต้องพิสูจน์สองเรื่องพร้อมกัน คือผู้ทำจิตวิกลอยู่ในขณะทำ และคู่กรณีอีกฝ่ายรู้ว่าผู้ทำเป็นคนวิกลจริต^[11] เรื่องที่สองพิสูจน์ได้ยากมาก เพราะผู้ที่ชักจูงผู้สูงอายุให้ทำนิติกรรมมักปฏิเสธว่าไม่รู้

แนวคำพิพากษาแสดงให้เห็นทั้งสองด้าน คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2522/2560 วินิจฉัยว่าการโอนที่ดินโดยเสนหาของผู้วิกลจริตเป็นโมฆียะตามมาตรา 30 ผู้อนุบาลที่ศาลตั้งภายหลังบอกล้างได้ และเมื่อบอกล้างแล้วนิติกรรมเป็นโมฆะ มาแต่แรก^[12] คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2558/2567 วินิจฉัยว่าผู้ป่วยจิตเวชที่ภายนอกดูปกติแต่ดูแลผลประโยชน์ของตนไม่ได้ เป็นบุคคลวิกลจริตตามมาตรา 30 ขณะที่คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2319/2542 วินิจฉัยว่าผู้ป่วยทางสมองที่ยังตัดสินใจได้และกลับไปทำงานตามปกติไม่ใช่บุคคลวิกลจริต นิติกรรมจึงสมบูรณ์^[13] และในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6350/2541 ซึ่งเป็นคำวินิจฉัยของที่ประชุมใหญ่ ศาลวินิจฉัยว่าสัญญาจะขายที่ดินที่ท่าขณะจิตวิกลโดยผู้จะซื้อ รู้ เป็นโมฆียะ แต่ผู้อนุบาลให้สัตยาบันด้วยพฤติการณ์แล้ว^[14]

กิจการที่คนเสมือนไร้ความสามารถต้องได้รับความยินยอมตามมาตรา 34

มาตรา 34 วรรคหนึ่งระบุถึงการสืบเอ็ดประเภท เช่น การนำทรัพย์สินไปลงทุน การกู้ยืมหรือให้กู้ยืมเงิน การรับประกันที่ทำให้ตนต้องถูกบังคับชำระหนี้ การให้โดยเสน่หาที่เกินสมควร และการทำการใดเพื่อได้มาหรือปล่อยไปซึ่งสิทธิในอสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์อันมีค่า วรรคสองให้ศาลเพิ่มกิจการอื่นได้ วรรคสามให้ศาลสั่งให้ผู้พิทักษ์ทำการแทนได้เมื่อคนเสมือนไร้ความสามารถ ทำเองไม่ได้เพราะ กาย พิการ หรือ จิต ฟั่นเฟือน และวรรคท้ายให้การที่ฝ่าฝืนเป็นโมฆียะ^[15] ถ้าผู้พิทักษ์ไม่ยินยอมโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร คนเสมือนไร้ความสามารถร้องขอให้ศาลอนุญาตได้ตามมาตรา 35^[16]

“มาตรา 34 คนเสมือนไร้ความสามารถนั้น ต้องได้รับความยินยอมของผู้พิทักษ์ก่อนแล้วจึงจะทำการอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ได้

- (1) นำทรัพย์สินไปลงทุน
- (2) รับคืนทรัพย์สินที่ไปลงทุน ต้นเงินหรือทุนอย่างอื่น
- (3) กู้ยืมหรือให้กู้ยืมเงิน ยืมหรือให้ยืมสังหาริมทรัพย์อันมีค่า
- (4) รับประกันโดยประการใด ๆ อันมีผลให้ตนต้องถูกบังคับชำระหนี้
- (5) เช่าหรือให้เช่าสังหาริมทรัพย์มีกำหนดระยะเวลาเกินกว่าหกเดือน หรือสังหาริมทรัพย์มีกำหนดระยะเวลาเกินกว่าสามปี
- (6) ให้โดยเสนหา เว้นแต่การให้ที่พอควรแก่ฐานะานุรูป เพื่อการกุศล การสังคมหรือตามหน้าที่ธรรมจรรยา
- (7) รับการให้โดยเสนหาที่มีเงื่อนไขหรือค่าภาระติดพัน หรือไม่รับการให้โดยเสนหา
- (8) ทำการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อจะได้มาหรือปล่อยไปซึ่งสิทธิในอสังหาริมทรัพย์ หรือในสังหาริมทรัพย์อันมีค่า
- (9) ก่อสร้างหรือดัดแปลงโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างอย่างอื่น หรือซ่อมแซมอย่างใหญ่
- (10) เสนอคดีต่อศาลหรือดำเนินกระบวนการพิจารณาใด ๆ เว้นแต่การร้องขอตามมาตรา 35 หรือการร้องขอถอนผู้พิทักษ์
- (11) ประนีประนอมยอมความหรือมอบข้อพิพาทให้อนุญาตตุลาการวินิจฉัย

ถ้ามีกรณีอื่นใด นอกจากที่กล่าวในวรรคหนึ่ง ซึ่งคนเสมือนไร้ความสามารถอาจจัดการไปในทางเสื่อมเสียแก่ทรัพย์สินของตนเองหรือครอบครัว ในการสั่งให้บุคคลใดเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ หรือเมื่อผู้พิทักษ์ร้องขอในภายหลัง ศาลมีอำนาจสั่งให้คนเสมือนไร้ความสามารถนั้นต้องได้รับความยินยอมของผู้พิทักษ์ก่อนจึงจะทำการนั้นได้

ในกรณีที่คนเสมือนไร้ความสามารถไม่สามารถจะทำการอย่างหนึ่งอย่างใดที่กล่าวมาในวรรคหนึ่งหรือวรรคสองได้ด้วยตนเอง เพราะเหตุมีกายพิการหรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ ศาลจะสั่งให้ผู้พิทักษ์เป็นผู้มีอำนาจกระทำการนั้นแทนคนเสมือนไร้ความสามารถก็ได้ ในกรณีเช่นนี้ให้นำบทบัญญัติที่เกี่ยวกับผู้อนุบาลมาใช้บังคับแก่ผู้พิทักษ์โดยอนุโลม

คำสั่งของศาลตามมาตรานี้ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

การใดกระทำลงโดยฝ่าฝืนบทบัญญัติมาตรานี้ การนั้นเป็นโมฆียะ”ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
มาตรา 34

คำพิพากษา ศาลฎีกา สาม เรื่อง ช่วยให้ เห็น ขอบเขต ของมาตรา 34 คำพิพากษา ศาลฎีกาที่ 12634/2558 วินิจฉัยว่าการ จำนอง และ โอน ที่ดิน ชำระหนี้ ที่ ผู้พิทักษ์ ยินยอม แล้ว สมบูรณ์ และ นิติกรรม นอก รายการ ใน วรรคหนึ่ง คน เสมือน ไร้ ความ สามารถ ทำ เอง ได้ ส่วน คำพิพากษา ศาลฎีกาที่ 13652/2558 วินิจฉัยว่า ผู้พิทักษ์ มิใช่ ผู้แทน จึง ฟ้อง คดี แทน เอง ไม่ได้^[17] และ คำพิพากษา ศาลฎีกาที่ 6064/2567 วินิจฉัยว่า เมื่อ ผู้ถูก พิทักษ์ คดี เพียง ผู้พิทักษ์ มี หน้าที่ จัดการ ทรัพย์สิน เพื่อ ดูแล รักษา บุตร ซึ่ง มิใช่ ผู้พิทักษ์ มิมี อำนาจ ถอน เงิน แทน^[18] ผล ใน ครอบ กรว คือ บุตร ที่ ดูแล พ่อ แม่ อยู่ จริง แต่ มิ ได้ รับ การ ตั้ง เป็น ผู้พิทักษ์ หรือ ผู้อนุบาล มิมี อำนาจ ตาม กฎหมาย ใน ทรัพย์สิน ของ พ่อ แม่

ผู้อนุบาลและผู้พิทักษ์: ผู้ใดเป็น และต้องขออนุญาตศาลในเรื่องใด

มาตรา 1569/1 วรรคสอง ให้ บิดา มารดา เป็น ผู้อนุบาล หรือ ผู้พิทักษ์ ของ ผู้บรรลุนิติภาวะ ที่ มิมี คู่สมรส เว้น แต่ ศาล สั่ง เป็น อย่าง อื่น ผู้อนุบาล ที่ เป็น คู่สมรส จัดการ สินสมรส ได้ แต่ ผู้เดียว แต่ กิจการ ตาม มาตรา 1476 ต้อง ได้ รับ อนุญาต จาก ศาล ส่วน ผู้อนุบาล ที่ เป็น บุตร หรือ บุคคล อื่น ใช้ บทว่า ด้วย ผู้ปกครอง ตาม มาตรา 1598/18 ซึ่ง ต้อง ขออนุญาต ศาล ก่อน ขาย หรือ จำนอง ที่ดิน

สำหรับผู้สูงอายุ บิดา มารดา มัก ไม่ อยู่ แล้ว ผู้ที่จะ เป็น ผู้อนุบาล จึง อาจ เป็น คู่สมรส หรือ บุตร และ กฎหมาย แยก อำนาจ ของ สอง กรณี นี้ ไว้ ต่าง กัน^[19] เมื่อ คู่สมรส เป็น ผู้อนุบาล มาตรา 1598/15 ให้ นำ บทว่า ด้วย ผู้ใช้อำนาจ ปกครอง มา ใช้ โดย อนุโลม และ มาตรา 1598/16 ให้ คู่สมรส นั้น จัดการ สินส่วน ตัว ของ อีก ฝ่าย และ สินสมรส ได้ แต่ ผู้เดียว แต่ กิจการ ตาม มาตรา 1476 วรรคหนึ่ง เช่น ขาย จำนอง หรือ ให้ เช่า อสังหาริมทรัพย์ เกิน สาม ปี ต้อง ได้ รับ อนุญาต จาก ศาล^{[20][21]} ถ้า ศาล เห็น ไม่ สมควร ให้ คู่สมรส เป็น ผู้อนุบาล และ ตั้ง บุคคล อื่น

มาตรา 1598/17 ให้ ผู้อนุบาล จัดการ สินสมรส รวม กับ คู่สมรส และ คู่สมรส มี สิทธิ ร้อง ขอ ให้ แยก สินสมรส ได้^[22]

“มาตรา 1598/18 ในกรณีที่ บิดา มารดา เป็น ผู้อนุบาล บุตร ถ้า บุตร นั้น ยัง ไม่ บรรลุนิติภาวะ ให้ นำ บทบัญญัติ ว่า ด้วย สิทธิ และ หน้าที่ ของ ผู้ใช้อำนาจ ปกครอง มา ใช้ บังคับ โดย อนุโลม แต่ ถ้า บุตร นั้น บรรลุนิติภาวะ แล้ว ให้ นำ บทบัญญัติ ว่า ด้วย สิทธิ และ หน้าที่ ของ ผู้ปกครอง มา ใช้ บังคับ โดย อนุโลม เว้น แต่ สิทธิ ตาม มาตรา 1567 (2) และ (3)

ในกรณีที่ บุคคล อื่น ซึ่ง มิใช่ บิดา มารดา หรือ มิใช่ คู่สมรส เป็น ผู้อนุบาล ให้ นำ บทบัญญัติ ว่า ด้วย สิทธิ และ หน้าที่ ของ ผู้ปกครอง มา ใช้ บังคับ โดย อนุโลม แต่ ถ้า ผู้ อยู่ ใน ความ อนุบาล บรรลุนิติภาวะ แล้ว จะ ใช้ สิทธิ ตาม มาตรา 1567 (2) และ (3) ไม่ได้” ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1598/18

เมื่อบุตรหรือบุคคลอื่นเป็นผู้อุปการะ มาตรา 1598/18 วรรคสองให้นำมาใช้^[23] และมาตรา 1598/3 วรรคสองให้นำมาตรา 1574 และ 1575 มาใช้แก่ผู้ปกครองโดยอนุโลม^[24] ผลคือกิจการที่ระบุในมาตรา 1574 เช่น ขาย แลกเปลี่ยน ขายฝาก จำนอง ซึ่งอสังหาริมทรัพย์ หรือให้กู้ยืมเงิน ผู้อุปการะทำไม่ได้เว้นแต่ศาลอนุญาต^[25] คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6350/2541 ยืนยันว่าผู้อุปการะจะโอนขายที่ดินของ คนไร้ความสามารถต้องได้รับอนุญาตจากศาลก่อน ตามมาตรา 28 วรรคสอง และมาตรา 1574 (1) ประกอบมาตรา 1598/18 วรรคสอง^[14]

กิจการที่ประโยชน์ของผู้อุปการะขัดกับประโยชน์ของคนไร้ความสามารถมีกติกาเข้มงวดกว่า มาตรา 1575 ให้ต้องได้รับอนุญาตจากศาลก่อน มิฉะนั้นเป็นโมฆะ^[26] ในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1/2568 มารดาซึ่งเป็นผู้อุปการะ เปลี่ยน ผู้รับประโยชน์ ใน กรมธรรม์ ประกันชีวิต ของ คนไร้ความสามารถ ให้ ตน รับ แต่ผู้เดียว ศาล วินิจฉัยว่ามิใช่นิติกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินตามมาตรา 1574 แต่เป็นกิจการที่ประโยชน์ขัดกัน และเมื่อไม่ได้ รับอนุญาตจากศาลจึงเป็นโมฆะ^[27] ลำดับขั้นตอนที่สำคัญ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4017/2566 วินิจฉัยว่าผู้ ที่ ศาลยังไม่ได้ตั้งเป็นผู้อุปการะ ไม่มีอำนาจขออนุญาตทำนิติกรรมแทน^[28] ครอบครัวที่ต้องขายบ้านเพื่อนำเงิน มา รักษาผู้สูงอายุ จึงต้องได้คำสั่งตั้งผู้อุปการะก่อน แล้วจึงขออนุญาตขาย

หนังสือมอบอำนาจสิ้นผลเมื่อผู้มอบตกเป็นผู้ไร้ความสามารถตามมาตรา 826

มาตรา 826 วรรคสองบัญญัติว่าสัญญาตัวแทนย่อมระงับสิ้นไปเมื่อคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตาย ตกเป็นผู้ไร้ ความสามารถ หรือล้มละลาย เว้นแต่จะขัดกับข้อสัญญาหรือสภาพแห่งกิจการ หนังสือมอบอำนาจที่ผู้สูง อายุทำให้บุตรไว้จึงไม่ใช่เครื่องมือที่ใช้แทนการตั้งผู้อุปการะได้ในระยะยาว

“มาตรา 826 อันสัญญาตัวแทนย่อมระงับสิ้นไปด้วยตัวการถอนตัวแทน หรือด้วยตัวแทนบอกเลิกเป็นตัวแทน
อนึ่ง สัญญาตัวแทนย่อม ระงับ สิ้น ไป เมื่อ คู่สัญญา ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตาย หรือ ตกเป็น ผู้ไร้ความสามารถ หรือ
ล้มละลาย เว้นแต่จะ ปรากฏว่า ขัดกับ ข้อสัญญา หรือ สภาพ แห่ง กิจการ นั้น” ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
มาตรา 826

หลายครอบครัววางแผนให้ผู้สูงอายุทำหนังสือมอบอำนาจไว้ตั้งแต่ยังแข็งแรง เพื่อให้บุตรทำธุรกรรมแทน เมื่อถึงเวลาจำเป็น แผนนี้มีช่องว่างตามมาตรา 826 วรรคสอง เพราะเมื่อศาลสั่งให้ผู้มอบเป็นคนไร้ความ สามารถ ความเป็นตัวแทนย่อมระงับไป^[29] ข้อยกเว้นท้ายมาตรา คือกรณีที่ขัดกับข้อสัญญาหรือสภาพแห่ง กิจการ ยังไม่ควรถือเป็นแผนหลักของครอบครัว เพราะผู้ที่ทำธุรกรรมกับตัวแทนย่อมต้องตรวจสอบว่าอำนาจยัง มีอยู่หรือไม่ และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่มีบทบัญญัติที่รับรองหนังสือมอบอำนาจต่อเนื่อง

สำหรับกรณีความสามารถเสื่อมไว้โดยเฉพาะ ขณะที่กฎหมายเยอรมันถือว่าหนังสือมอบอำนาจที่ทำได้ล่วงหน้าเป็นทางเลือกที่อาจทำให้ไม่จำเป็นต้องตั้งผู้ดูแลตามกฎหมายเลย ตามที่จะกล่าวในหมวดกฎหมายเปรียบเทียบ

คนไร้ความสามารถและคนเสมือนไร้ความสามารถทำพินัยกรรมได้หรือไม่ ตามมาตรา 1704

มาตรา 1704 วรรคหนึ่งให้พินัยกรรมของผู้ที่ศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถเป็นโมฆะ แม้ผู้พิทักษ์หรือผู้อนุบาลจะยินยอมก็ตาม (ฎีกาที่ 3552/2550) ส่วนคนเสมือนไร้ความสามารถทำพินัยกรรมได้เมื่อมีสติดี เพราะเป็นกิจการเฉพาะตัว (ฎีกาที่ 177/2528) ผู้สูงอายุที่เริ่มมีอาการหลงลืมจึงควรทำพินัยกรรมก่อนมีการร้องขอต่อศาล

“มาตรา 1704 พินัยกรรมซึ่งบุคคลผู้ถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถทำขึ้นนั้น เป็นโมฆะ

พินัยกรรมซึ่งบุคคลผู้ถูกอ้างว่าเป็นคนวิกลจริต แต่ศาลยังไม่ได้สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถทำขึ้นนั้น จะเป็นอันเสียเปล่าก็แต่เมื่อพิสูจน์ได้ว่าในเวลาที่ทำพินัยกรรมนั้นผู้ทำจริตวิกลอยู่” ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1704

ผลของคำสั่งศาลต่อพินัยกรรมรุนแรงกว่าผลต่อนิติกรรมทั่วไป นิติกรรมทั่วไปของคนไร้ความสามารถเป็นเพียงโมฆียะตามมาตรา 29 แต่พินัยกรรมเป็นโมฆะตามมาตรา 1704 วรรคหนึ่ง^[30] ในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3552/2550 เจ้ามรดก ทำ พินัยกรรม ระหว่าง คดี ขอ เพิก ถอนคำสั่ง โดย ผู้พิทักษ์ ยินยอม เมื่อศาลฎีกายกคำร้องขอเพิกถอน พินัยกรรม นั้น จึงเป็นโมฆะ^[31] ส่วนคนเสมือนไร้ความสามารถ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 177/2528 วินิจฉัยว่าทำพินัยกรรมได้เมื่อมีสติดีขณะทำ เพราะการทำพินัยกรรมเป็นกิจการเฉพาะตัวที่ต้องแสดงเจตนาด้วยตนเอง^[32] ทั้งสองสถานะยังเป็นพยานในพินัยกรรมไม่ได้ตามมาตรา 1670 (2)^[33] รายละเอียดรูปแบบของพินัยกรรมและตัวอย่างอยู่ในบทความ ตัวอย่างพินัยกรรมแบบธรรมดาและแบบเขียนเองทั้งฉบับ

ลำดับเวลาจึงเป็นเรื่องที่ครอบครัวควรคุยกันอย่างเปิดเผยตั้งแต่เริ่มมีสัญญาณของภาวะสมองเสื่อม หากผู้สูงอายุยังเข้าใจทรัพย์สินและความสัมพันธ์ในครอบครัวดี การทำพินัยกรรมก่อนยื่นคำร้องขอต่อศาลช่วยให้ความประสงค์ของท่านเองเป็นตัวกำหนดการส่งต่อทรัพย์สิน แทนที่จะปล่อยให้ไปตามลำดับทายาทโดยธรรม

ขั้นตอนร้องขอต่อศาลให้เป็นคนไร้ความสามารถและตั้งผู้อนุบาล

ผู้มีสิทธิร้องขอตามมาตรา 28 ยื่นคำร้องต่อศาลพร้อมพยานหลักฐานทางการแพทย์ที่แสดงอาการ ศาลมีคำสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถและตั้งผู้อนุบาล คำสั่ง ประกาศในราชกิจจานุเบกษา จากนั้นผู้อนุบาลจึงขออนุญาตศาลทำกิจการตามมาตรา 1574 หรือ 1575 ได้ และเมื่อเหตุสิ้นไป ผู้นั้นหรือบุคคลตามมาตรา 28 ร้องขอให้เพิกถอนคำสั่งได้ตามมาตรา 31

- **ผู้ยื่นคำร้อง** ต้องเป็นบุคคลในรายชื่อของมาตรา 28 ผู้ที่ไม่อยู่ในรายชื่อไม่มีสิทธิร้องขอ ดังคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 912/2520 ซึ่งผู้ร้องเป็นบุตรของพี่ชายผู้ป่วย จึงมิใช่ผู้สืบสันดาน และไม่มีสิทธิร้องขอแม้อาการของผู้ป่วยจะเข้าเหตุตามมาตรา 32
- **พยานหลักฐานทางการแพทย์** คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5466/2537 และ 74/2527 อาศัย คำวินิจฉัยของแพทย์ว่าสมองเสื่อมขั้นรุนแรงและรักษาไม่หาย ใบรับรองแพทย์และความเห็นของแพทย์ผู้รักษา จึงเป็นพยานหลักฐานหลัก
- **ผู้ที่จะเป็นผู้อนุบาล** ควรเป็นผู้ที่ดูแลจริงและไม่มีประโยชน์ขัดกับผู้สูงอายุ และควรแจ้งให้ญาติที่เกี่ยวข้องทราบ เพื่อลดการคัดค้านในภายหลัง
- **หลัง ได้ คำสั่ง** คำสั่ง ต้อง ประกาศ ใน ราชกิจจานุเบกษา ตามมาตรา 28 วรรค สาม และ ผู้อนุบาล ขอ อนุญาตศาลแยกต่างหากสำหรับการขายหรือจำนองที่ดิน (ฎีกาที่ 6350/2541 และ 4017/2566)
- **คดีความของผู้สูงอายุ** ผู้อนุบาลเป็นผู้ฟ้องหรือต่อสู้คดีแทน การฟ้องก่อนศาลตั้งผู้อนุบาลเป็นความบกพร่องที่แก้ไขได้ (ฎีกาที่ 5116/2551) และอายุความของคนไร้ความสามารถขยายออกไปตามมาตรา 193/20 (ฎีกาที่ 2159/2556)
- **เมื่ออาการดีขึ้น** ผู้นั้นเองหรือ บุคคลตามมาตรา 28 ร้องขอให้ศาล เพิกถอนคำสั่งได้ตามมาตรา 31 และมาตรา 36 สำหรับคนเสมือนไร้ความสามารถ

รายการข้างต้นเป็นกรอบทั่วไปตามตัวบทและแนวคำพิพากษา รายละเอียดของคำร้อง เช่น ศาลที่มีเขตอำนาจ เอกสารประกอบ และการนำพยานเข้าสืบ ขึ้นกับข้อเท็จจริงของแต่ละครอบครัว^{[34][35][36]}

กฎหมายเปรียบเทียบ: อังกฤษ เยอรมนี ญี่ปุ่น และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ

อังกฤษตาม Mental Capacity Act 2005 ประเมินความสามารถเป็นรายเรื่องและเริ่มจากข้อสันนิษฐานว่ามีความสามารถ เยอรมนีตาม BGB § 1814 ตั้งผู้ดูแลตามกฎหมาย เฉพาะ เมื่อ จำเป็น และ ห้าม ตั้ง ชัด กับ เจตจำนงเสรี ญี่ปุ่นแบ่งเป็นสามระดับ และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการข้อ 12 ซึ่งไทยให้สัตยาบันเมื่อปี 2551 รับรอง ความสามารถ ทางกฎหมาย บน พื้นฐาน ที่ เท่าเทียม ส่วน ไทย ตามมาตรา 28 จำกัด ความสามารถทั้งหมด และมาตรา 32 จำกัดเฉพาะกิจการที่ระบุ โดยไม่มีการประเมินรายเรื่องแบบอังกฤษ

อังกฤษ: การประเมินรายเรื่องและประโยชน์สูงสุดจากมุมมองของผู้ป่วย

Mental Capacity Act 2005 มาตรา 1 วางหลักห้าข้อ ได้แก่ สันนิษฐานว่าบุคคลมีความสามารถจนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่าไม่มี ต้องช่วยให้ตัดสินใจเองก่อน การตัดสินใจที่ไม่รอบคอบไม่ได้แปลว่าไร้ความสามารถ การกระทำแทนต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุด (best interests) และต้องเลือกวิธีที่จำกัดสิทธิให้น้อยกว่า มาตรา 2 และ 3 ประเมินความสามารถเป็นรายเรื่อง ในเวลาที่ต้องตัดสินใจ และมาตรา 16 ให้ศาลตัดสินใจแทนเองหรือตั้งผู้แทน (deputy) เฉพาะเรื่อง^[37] ศาลสูงสุดอังกฤษในคดี A Local Authority v JB [2021] UKSC 52 อธิบายว่าการทดสอบตามมาตรา 2 (1) มีคำถามสองข้อตามลำดับ คือ บุคคลนั้นตัดสินใจเรื่องนั้นได้หรือไม่ และถ้าไม่ได้ เป็นเพราะความบกพร่องของจิตใจหรือสมองหรือไม่ และความสามารถอาจมีในเวลาหนึ่งแต่ไม่มีในอีกเวลาหนึ่ง^[38] ส่วนคดี Aintree University Hospitals v James [2013] UKSC 67 วินิจฉัยว่าการพิจารณาประโยชน์สูงสุดต้องมองจากมุมมองของผู้ป่วยเอง รวมสวัสดิภาพทางสังคมและจิตใจ มิใช่เฉพาะทางการแพทย์^[39]

เยอรมนี: ผู้ดูแลตามกฎหมายเมื่อจำเป็น และเงื่อนไขต้องได้รับความยินยอม

BGB § 1814 ฉบับที่ใช้บังคับในปัจจุบันให้ศาลตั้งผู้ดูแลตามกฎหมาย (rechtlicher Betreuer) เมื่อผู้บรรลุนิติภาวะจัดการกิจการของตนไม่ได้ทั้งหมดหรือบางส่วนเพราะความเจ็บป่วยหรือความพิการ แต่ห้ามตั้งชัดกับเจตจำนงเสรีของผู้นั้น และตั้งได้เฉพาะเมื่อจำเป็น โดยวรรค (3) ระบุว่าไม่จำเป็นหากกิจการนั้นจัดการได้เท่าเทียมกันโดยผู้รับมอบอำนาจ ส่วน § 1825 ให้ศาลสั่งเงื่อนไขต้องได้รับความยินยอม (Einwilligungsvorbehalt) เฉพาะเท่าที่จำเป็น เพื่อ ป้องกัน อันตราย ร้ายแรง ต่อตัว บุคคล หรือ ทรัพย์สิน^[40] กลไกนี้ใกล้เคียงกับคนเสมือนไร้ความสามารถตามมาตรา 34 ของไทยในแง่ที่ต้องได้รับความยินยอม แต่ต่างกันที่เยอรมนีเริ่มจากคำถามว่า จำเป็น หรือไม่ และ ยอมรับ หนังสือมอบอำนาจล่วงหน้าเป็นทางเลือกแทน ขณะที่มาตรา 826 ของไทยทำให้หนังสือมอบอำนาจจะจับเมื่อผู้มอบตกเป็นผู้ไร้ความสามารถ

ญี่ปุ่น: ระบบสามระดับและการแก้กฎหมายปี 2026

ประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นแบ่งผู้ใหญ่ที่ความสามารถบกพร่องเป็นสามระดับ คือ 後見 สำหรับ ผู้ที่ขาดความสามารถเป็นปกติ (มาตรา 7) 保佐 สำหรับผู้ที่มีความสามารถไม่เพียงพออย่างมาก (มาตรา 11) และ 補助 สำหรับผู้ที่มีความสามารถไม่เพียงพอ (มาตรา 15) ซึ่งต้องได้รับความยินยอมของตัวบุคคลนั้นเมื่อผู้อื่นเป็นผู้ร้องขอ และ แม้ในระดับที่จำกัดที่สุด มาตรา 9 ยังยกเว้นการซื้อของใช้ประจำวัน และการกระทำในชีวิตประจำวันไว้ ไม่ให้บอกล้างได้^[41] ข้อยกเว้นนี้ไม่มีในมาตรา 29 ของไทย ซึ่งให้การใด ๆ ของคนไร้ความสามารถเป็นโมฆียะ กฎหมายแก้ไขที่ญี่ปุ่นประกาศเมื่อ 24 มิถุนายน 2026 จะปรับระบบนี้ใหม่โดยเน้นการช่วยเหลือที่กำหนดเป็นรายกิจการ ซึ่งยังไม่ใช้บังคับในวันที่เขียนบทความนี้

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ ข้อ 12

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ ข้อ 12 รับรองว่าคนพิการมีความสามารถทางกฎหมายบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกับผู้อื่นในทุกด้านของชีวิต และกำหนดว่ามาตรการที่เกี่ยวข้องกับการใช้ความสามารถทางกฎหมายต้องเคารพสิทธิ เจตจำนง และความประสงค์ของบุคคล ปราศจากประโยชน์ขัดกันและอิทธิพลที่ไม่ชอบธรรม ได้สัดส่วน ใช้ในเวลาสั้นที่สุด และมีการทบทวนเป็นระยะ ประเทศไทยให้สัตยาบันอนุสัญญานี้เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2551^[42]

เมื่อย้อนกลับมาที่กฎหมายไทย ข้อสรุปมีสามข้อ ข้อแรก มาตรา 28 และ 29 ให้ผลเป็นการจำกัดความสามารถทั้งหมด ไม่มีการประเมินรายเรื่องแบบอังกฤษหรือข้อยกเว้นเรื่องชีวิตประจำวันแบบญี่ปุ่น ศาลไทยจึงพิจารณาอย่างระมัดระวังว่าผู้ นั้นวิกลจริตจริงหรือไม่ ดังที่เห็นในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 912/2520 และ 2319/2542 ข้อที่สอง สถานะ คนเสมือนไร้ความสามารถ ตามมาตรา 32 ถึง 35 เป็นทางเลือกที่ใกล้เคียงกับแนวคิดการสนับสนุนการตัดสินใจมากกว่า และควรพิจารณาก่อนในผู้สูงอายุที่ยังเข้าใจเรื่องของตน ข้อที่สาม ผู้อนุบาลที่ดีควรตัดสินใจโดยถามว่าผู้สูงอายุเองจะเลือกอย่างไร ตามแนวของคดี Aintree แม้ประมวลกฎหมายไทยจะไม่ได้เขียนเกณฑ์นี้ไว้ตรง ๆ ก็ตาม

การวิเคราะห์ผู้อนุบาลตามมาตรา 1574 1575 และ 1598/18 ทางนิติเศรษฐศาสตร์ และพฤฒาวิทยา

ทางนิติเศรษฐศาสตร์ ผู้อนุบาลเป็นตัวแทนที่ตัวการตรวจสอบเองไม่ได้ จึงมีต้นทุนตัวแทน (agency cost) สูง การให้ศาล อนุญาต ก่อน ขาย ที่ดิน ตามมาตรา 1574 และการให้กิจการที่ ประโยชน์ ชัดกัน เป็น โฆษะ ตามมาตรา 1575 คือการตรวจสอบแทนตัวการ ส่วนงานวิจัยด้านพฤฒาวิทยาชี้ว่าความบกพร่องทางการรับรู้เป็นปัจจัยสำคัญของการถูกแสวงประโยชน์ทางการเงินในผู้สูงอายุ

Michael C. Jensen และ William H. Meckling นิยามความสัมพันธ์ตัวแทนว่าเป็นการที่บุคคลหนึ่งมอบอำนาจตัดสินใจให้อีกบุคคลหนึ่งทำการแทน และนิยามต้นทุนตัวแทนว่าเป็นผลรวมของค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบของตัวการ (monitoring) ค่าใช้จ่ายที่ตัวแทนใช้ผูกมัดตนเองให้น่าไว้วางใจ (bonding) และความเสียหายที่ยังเหลืออยู่ (residual loss)^[43] ความสัมพันธ์ระหว่างผู้อนุบาลกับคนไร้ความสามารถเป็นกรณีที่ ต้นทุนตัวแทนสูงที่สุด เพราะตัวการตรวจสอบเองไม่ได้เลย กฎหมายไทยจึงย้ายหน้าที่ตรวจสอบไปที่ศาล มาตรา 1574 ประกอบมาตรา 1598/3 และ 1598/18 ทำหน้าที่ตรวจสอบก่อนการกระทำที่เสี่ยงที่สุด คือ การขาย หรือ จำนอง อสังหาริมทรัพย์ และมาตรา 1575 ตัด ความเสียหาย ส่วน ที่ ร้ายแรง ที่สุด ด้วยการให้ กิจการที่ ประโยชน์ ชัดกัน เป็น โฆษะ ดังที่ศาลใช้ในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1/2568

การ ประกาศ คำสั่ง ใน ราชกิจจานุเบกษา ตามมาตรา 28 วรรค สาม แก้ปัญหา ความ ไม่ สมมาตร ของ ข้อมูล (information asymmetry) ด้าน คู่สัญญา เมื่อ สถานะ เป็น ข้อมูล สาธารณะ คู่สัญญา ที่ ตรวจ ได้ ก่อน ทำ นิติกรรม ย่อม รับ ความเสี่ยงเอง ส่วน ก่อน มี คำสั่ง มาตรา 30 คู่ครอง คู่สัญญา ที่ สุจริต ด้วยการ ให้ นิติกรรม เป็น โฆษะ เฉพาะ เมื่อ คู่สัญญา รู้ ว่า ผู้ ทำ วิกลจริต การ ออก แบบ นี้ ชี้ ความ มั่นคง ของ การ ค้า กับ การ คู่ครอง ผู้ สูงอายุ ราคา ที่ ครอบ ครว้ ต้อง จ่าย คือ ภาระ พิสูจน์ ที่ หนัก ใน ช่วง ก่อน มี คำสั่ง ซึ่งเป็น เหตุ ผล ทาง เศรษฐ ศาสตร์ ที่ ครอบ ครว้ ควร ร้อง ขอ ต่อ ศาล เมื่อ อาการ ชัด เจน แล้ว ไม่ ร้อง จน เกิด ความเสียหาย

งานวิจัยด้านพฤฒาวิทยา (gerontology) ช่วยให้เห็นว่าความเสี่ยงนี้เกิดขึ้นจริง Zachary D. Gassoumis และคณะศึกษาคดีผู้สูงอายุ 65 ปีขึ้นไปที่ถูกแสวงประโยชน์ทางการเงินในเทศมณฑลลอสแอนเจลิส สหรัฐ อเมริกา ช่วงปี 2007 ถึง 2009 จำนวน 472 คดี พบว่าการสงสัยว่ามีความบกพร่องทางการรับรู้ (suspected cognitive impairment) เป็นปัจจัยที่ทำนายการส่งต่อคดีไปยังหน่วยงานผู้แทนตามกฎหมายของรัฐได้แรง ที่สุด และผู้เขียนสรุปว่าการตั้งผู้แทนตามกฎหมายเป็นทางสุดท้ายที่อาจจำเป็นสำหรับผู้เสียหายบางราย^[44] งานนี้ศึกษาในสหรัฐอเมริกา จึงใช้ตัวเลขกับประเทศไทยโดยตรงไม่ได้ แต่ข้อค้นพบเชิงกลไกสอดคล้องกับ คดีไทยหลายเรื่องในบทความนี้ เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2522/2560 และ 2558/2567 ซึ่งผู้ปวยยกที่ดิน ให้ผู้อื่น ในขณะที่ดูแลผลประโยชน์ของตนไม่ได้

ข้อควรพิจารณาของครอบครัวเมื่อผู้สูงอายุเริ่มดูแลทรัพย์สินเองไม่ได้

ครอบครัวควรพิจารณาห้าเรื่องตามลำดับ คือ ทำพินัยกรรมและจัดเอกสารทรัพย์สินขณะผู้สูงอายุยังมีสติดี ประเมินว่าสถานะใดตามมาตรา 28 หรือ 32 ตรงกับอาการ ตกลงตัวผู้ที่จะเป็นผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ ขออนุญาตศาลก่อนขายหรือจำนองทรัพย์สิน และเก็บบัญชีรายรับรายจ่ายของผู้สูงอายุแยกจากของตนเอง

- **ขณะยังมีสติดี** ทำพินัยกรรมตามแบบในมาตรา 1656 หรือ 1657 และรวบรวมโฉนด สมุดบัญชี และ กรมธรรม์ไว้ในที่เดียว
- **เมื่อ เริ่ม หลงลืม** ปรีกษา แพทย์ เพื่อ ประเมิน และ บันทึก อาการ เอกสาร นี้ ใช้ได้ ทั้ง ใน คดี พินัยกรรม ตามมาตรา 1704 และคดีร้องขอตามมาตรา 28
- **เลือก สถานะให้ ตรงกับ อาการ** ผู้ที่ยัง เข้าใจ เรื่อง ของ ตน ดี แต่ ร่างกาย อ่อนแรง พิจารณา สถานะ คน เสมือน ไร้ความสามารถ ก่อน
- **ตกลงกัน ใน ครอบครัว** ผู้ที่จะเป็นผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ควรเป็นผู้ที่ดูแลจริงและไม่มีประโยชน์ขัดกัน การคัดค้านกัน ในศาล ทำให้ ขั้นตอน ยาว ขึ้น
- **หลังได้ คำสั่ง** ขออนุญาตศาลก่อน ทำกิจการ ตามมาตรา 1574 และ 1575 และ แยก บัญชี เงิน ของ ผู้สูง อายุ จาก ของ ผู้อนุบาล เสมอ

คำถามที่พบบ่อยเกี่ยวกับคนไร้ความสามารถและผู้อนุบาล

คำถามเจ็ดข้อด้านล่างตอบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 28 29 32 34 826 1574 1575 1598/18 และ 1704 พร้อมเลขคำพิพากษาศาลฎีกาที่วางหลักไว้ คำตอบเป็นข้อมูลกฎหมายทั่วไป การยื่น คำร้องจริงต้องพิจารณาอาการ ทรัพย์สิน และความเห็นของญาติในแต่ละกรณี

คนไร้ความสามารถ หมายถึงอะไร

หมายถึง บุคคล วิกลจริต ที่ ศาล มี คำสั่ง ให้ เป็น คนไร้ความสามารถ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 28 ศาลฎีกาตีความ คำว่า วิกลจริต รวมถึง ผู้ขาด ความ ร่าลึก ความ รู้ สึก และ ความ รู้ สึก ผิด ชอบ เช่น ผู้ป่วยสมองเสื่อมขั้นรุนแรง ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 490/2509 และ 5466/2537 เมื่อศาลสั่งแล้ว ต้อง อยู่ใน ความ อนุบาล

คนไร้ความสามารถกับคนเสมือนไร้ความสามารถ ต่างกันอย่างไร

คนไร้ความสามารถตามมาตรา 28 มีผู้อนุบาลเป็นผู้แทน และการใดที่ทำเองเป็นโมฆะตามมาตรา 29 ส่วนคนเสมือนไร้ความสามารถตามมาตรา 32 ยังทำนิติกรรมเองได้ เว้นแต่กิจการตามมาตรา 34 ที่ต้องได้รับความยินยอมของผู้พิทักษ์ก่อน และผู้พิทักษ์ไม่ใช่ผู้แทน ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 13652/2558

ผู้อนุบาล คือใคร และผู้ใดเป็นได้

ผู้อนุบาลคือผู้ที่ศาลตั้งให้ดูแลและทำการแทนคนไร้ความสามารถตามมาตรา 28 วรรคสอง ผู้บรรลุนิติภาวะที่ไม่มีคู่สมรส บิดามารดาเป็นผู้อนุบาลตามมาตรา 1569/1 เว้นแต่ศาลสั่งเป็นอย่างอื่น ในกรณีผู้สูงอายุซึ่งบิดามารดาไม่อยู่แล้ว ศาลพิจารณาดังผู้อื่น เช่น คู่สมรสหรือบุตร ตามคำร้องขอและความเหมาะสม

ผู้อนุบาลกับผู้พิทักษ์ ต่างกันอย่างไร

ผู้อนุบาลเป็นผู้แทนของคนไร้ความสามารถและทำการแทนได้ ส่วนผู้พิทักษ์ของคนเสมือนไร้ความสามารถมีหน้าที่ให้ความยินยอมในกิจการตามมาตรา 34 เว้นแต่ศาลสั่งให้ทำการแทนตามมาตรา 34 วรรคสาม คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 13652/2558 วินิจฉัยว่าผู้พิทักษ์ฟ้องคดีแทนเองไม่ได้

ผู้อนุบาลขายที่ดินของคนไร้ความสามารถได้หรือไม่

ได้ต่อเมื่อศาลอนุญาต ผู้อนุบาลที่เป็นบุตรหรือบุคคลอื่นใช้บทว่าด้วยผู้ปกครองตามมาตรา 1598/18 ซึ่งนำมาตรา 1574 มาใช้ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6350/2541 ยืนยันว่าต้องได้รับอนุญาตจากศาลก่อน และถ้าเป็นกิจการที่ประโยชน์ขัดกัน การที่ทำโดยไม่ได้รับอนุญาตเป็นโมฆะตามมาตรา 1575 ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1/2568

คนไร้ความสามารถทำพินัยกรรมได้ไหม

ไม่ได้ พินัยกรรมของผู้ที่ศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถเป็นโมฆะตามมาตรา 1704 วรรคหนึ่ง แม้ผู้พิทักษ์จะยินยอม ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3552/2550 ส่วนคนเสมือนไร้ความสามารถที่มีสติดีทำพินัยกรรมได้ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 177/2528

หนังสือมอบอำนาจที่พ่อแม่ทำไว้ ใช้ต่อได้หรือไม่เมื่อศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ

โดยหลักใช้ไม่ได้ เพราะมาตรา 826 วรรคสองให้สัญญาตัวแทนระงับเมื่อคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตกเป็นผู้ไร้ความสามารถ เว้นแต่จะขัดกับข้อสัญญาหรือสภาพแห่งกิจการ ครอบครัวจึงควรร้องขอให้ศาลตั้งผู้อนุบาลเมื่อถึงเวลาจำเป็น

เชิงอรรถและแหล่งอ้างอิง

1. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 28 “มาตรา 28 บุคคลวิกลจริตผู้ใด ถ้าคู่สมรสก็ดี ผู้บุพการีกล่าวคือ บิดา มารดา ปู่ย่า ตายาย ทวดก็ดี ผู้สืบสันดานกล่าคือ ลูก หลาน เหลน ลื้อก็ดี ผู้ปกครองหรือผู้พิทักษ์ก็ดี ผู้ซึ่งปกครองดูแลบุคคลนั้นอยู่ก็ดี หรือ พนักงานอัยการก็ดี ร้องขอต่อศาลให้สั่งให้บุคคลวิกลจริตผู้นั้นเป็นคนไร้ความสามารถ ศาลจะสั่งให้บุคคลวิกลจริตผู้นั้นเป็นคนไร้ความสามารถก็ได้ บุคคลซึ่งศาลได้สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถตามวรรคหนึ่ง ต้องจัดให้อยู่ในความอนุบาล การแต่งตั้งผู้อนุบาล อำนาจหน้าที่ของผู้อนุบาล และการสิ้นสุดของความเป็นผู้อนุบาล ให้เป็นไปตามบทบัญญัติบรรพ 5 แห่งประมวลกฎหมายนี้ คำสั่งของ ศาล ตาม มาตรา นี้ ให้ ประกาศใน ราชกิจจานุเบกษา” (ตรวจ คำต่อคำ กับ ฐานข้อมูล กฎหมาย ของ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา searchlaw.ocs.go.th ฉบับปรับปรุงล่าสุด (ฉบับแก้ไขล่าสุดในผังคือ พ.ร.บ.แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 25) พ.ศ. 2568) วันที่ 4 ตุลาคม 2569)
2. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 490/2509 (ประชุมใหญ่) (ป.พ.พ. มาตรา 29, 34 เดิม, เลข มาตราในคำพิพากษาเป็นเลข ก่อนการตรวจชำระบรรพ 1 พ.ศ. 2535 ซึ่งตรงกับมาตรา 28 และ 32 ในปัจจุบันตามลำดับ) ผู้ป่วยเนื้องอกในสมอง นอนติดเตียง พุดไม่ได้ หูไม่ได้ยิน และตาบอดทั้งสองข้าง ศาลวินิจฉัยว่าบุคคลวิกลจริต “มิได้หมายความว่าถึงบุคคลผู้มีจิตผิดปกติหรือตามที่เข้าใจกันทั่วไปว่าเป็นบ้า เท่านั้นไม่” แต่รวมถึงผู้ขาดความรู้สึก ความรู้สึก และความรู้สึกลึกซึ้งจนทำกิจการของตนไม่ได้ (ตรวจบนระบบสืบค้นคำพิพากษาศาลฎีกา deka.supremecourt.or.th วันที่ 4 ตุลาคม 2569)
3. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5466/2537 (ป.พ.พ. มาตรา 28) ผู้ป่วยไม่รู้สึกตัว พุดรู้เรื่องบ้างไม่รู้เรื่องบ้าง แพทย์วินิจฉัย “โรคสมองฝ่อหรือสมองเสื่อมขั้นรุนแรงไม่สามารถรักษาให้หายได้” ผู้ป่วย “ขาดความรู้สึก ขาดความรู้สึกลึกซึ้ง และขาดความรู้สึกผ่องแผ้วด้วย” จึงเป็นบุคคลวิกลจริตตามมาตรา 28 (ตรวจบนระบบสืบค้นคำพิพากษาศาลฎีกา deka.supremecourt.or.th วันที่ 4 ตุลาคม 2569)
4. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 74/2527 (ป.พ.พ. มาตรา 29, 30 เดิม) มารดาไม่รู้สึกตัว “ไม่รู้จักสถานที่และเวลาพุดจากรู้เรื่องบ้าง ไม่รู้เรื่องบ้าง” แพทย์เรียกว่าสมองเสื่อม รักษาไม่หาย ศาลถือว่าเป็นบุคคลวิกลจริต โดยอ้างแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 490/2509 (ตรวจบนระบบสืบค้นคำพิพากษาศาลฎีกา deka.supremecourt.or.th วันที่ 4 ตุลาคม 2569)
5. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 516/2551 (ป.พ.พ. มาตรา 28, 438, 443, 444, ป.วิ.พ. มาตรา 56) ผู้บาดเจ็บสาหัส สมองกระทบกระเทือนจนช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ ภริยา ร้อง ขอให้ เป็น คนเสมือนไร้ความสามารถ ศาล เห็น ว่า “อาการ ของ โจรทัก ไม่ ใช่ เป็น คนเสมือนไร้ความสามารถ แต่เข้าลักษณะบุคคลวิกลจริตตาม ป.พ.พ. มาตรา 28” และการฟ้องคดีแทนก่อนศาลตั้งผู้อนุบาลเป็นความบกพร่องในความสามารถที่แก้ไขได้ ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 56 (ตรวจ บน ระบบ สืบค้น คำพิพากษา ศาลฎีกา deka.supremecourt.or.th วันที่ 4 ตุลาคม 2569)
6. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 33 “มาตรา 33 ในคดีที่มีการร้องขอให้ศาลสั่งให้บุคคลใดเป็นคนไร้ความสามารถเพราะวิกลจริต ถ้าทางพิจารณาได้ความว่าบุคคลนั้นไม่วิกลจริต แต่มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อมีคำขอของคู่ความหรือของบุคคลตามที่ระบุไว้ในมาตรา 28 ศาลอาจสั่งให้บุคคลนั้นเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถก็ได้ หรือในคดีที่มีการร้องขอให้ศาลสั่งให้บุคคลใด เป็น คนเสมือนไร้ความสามารถ เพราะ มี จิต ฟั่นเฟือน ไม่ สม ประกอบ ถ้า ทาง พิจารณา ได้ ความ ว่า บุคคล นั้น วิกลจริต เมื่อมีคำขอของคู่ความหรือของบุคคลตามที่ระบุไว้ในมาตรา 28 ศาลอาจสั่งให้บุคคลนั้นเป็นคนไร้ความสามารถก็ได้” (ตรวจคำต่อคำกับฐานข้อมูลกฎหมายของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา searchlaw.ocs.go.th ฉบับปรับปรุงล่าสุด (ฉบับแก้ไขล่าสุดในผังคือ พ.ร.บ.แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 25) พ.ศ. 2568) วันที่ 4 ตุลาคม 2569)
7. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 32 “มาตรา 32 บุคคลใดมีกายพิการหรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือประพฤติดูชั่วร้าย เสเพลเป็นอาชญา หรือติดสุรายาเมา หรือมีเหตุอันใดทำนองเดียวกันนั้น จนไม่สามารถจะจัดทำกรงานโดยตนเองได้ หรือ จัดกิจการไปในทางที่อาจจะเสื่อมเสียแก่ทรัพย์สินของตนเองหรือครอบครัว เมื่อบุคคลตามที่ระบุไว้ในมาตรา 28 ร้องขอต่อศาล ศาลจะสั่งให้บุคคลนั้นเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถก็ได้ บุคคลซึ่งศาลได้สั่งให้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถตามวรรคหนึ่ง ต้องจัดให้อยู่ในความพิทักษ์ การแต่งตั้งผู้พิทักษ์ ให้เป็นไปตามบทบัญญัติบรรพ 5 แห่งประมวลกฎหมายนี้ ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการสิ้นสุดของความเป็นผู้ปกครองในบรรพ 5 แห่งประมวลกฎหมายนี้มาใช้บังคับแก่การสิ้นสุดของการเป็นผู้พิทักษ์โดยอนุโลม คำสั่ง

ของ ศาล ตาม มาตรา นี้ ให้ ประกาศ ใน ราชกิจจานุเบกษา” (ตรวจ คำต่อคำ กับ ฐานข้อมูล กฎหมาย ของ สำนักงานคณะกรรมการ
กฤษฎีกา searchlaw.ocs.go.th ฉบับปรับปรุงล่าสุด (ฉบับแก้ไขล่าสุดในฝั่งคือ พ.ร.บ.แก้ไข
เพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 25) พ.ศ. 2568) วันที่ 4 ตุลาคม 2569)

8. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 912/2520 (ป.พ.พ. มาตรา 29, 34 เดิม, ป.วิ.พ. มาตรา 55, เลขมาตราในคำพิพากษาเป็นเลขก่อนการตรวจ
ชำระบรรพ 1 พ.ศ. 2535 ซึ่งตรงกับมาตรา 28 และ 32 ในปัจจุบันตามลำดับ) ผู้ป่วยอายุ 74 ปี เป็นเบาหวานและอัมพาตซีกขวา 13
เดือน ลูกยืนไม่ได้ แต่เข้าใจคำถามดีและตอบได้บ้าง “จึงเป็นบุคคลไม่สามารถจะจัดการงานของตนเองได้ เพราะ ภายพิการ”
สมควรเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ ไม่ใช่คนไร้ความสามารถ และคดีเดียวกันวินิจฉัยว่าผู้ร้องซึ่งเป็นหลานแต่มีผู้ใช้สืบสันดาน
หรือผู้พิทักษ์ไม่มีสิทธิร้องขอ (ตรวจบนระบบสืบค้นคำพิพากษาศาลฎีกา deka.supremecourt.or.th วันที่ 4 ตุลาคม 2569)
9. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 916/2536 (ป.พ.พ. มาตรา 32) ผู้ชอบดื่มสุราและเมาเป็นบางเวลา “ในเวลาที่ไม่เมาสุราก็ยังสามารถ
ประกอบกิจการงานได้ด้วยตนเองเช่นคนปกติทั่วไป” จึงไม่มีเหตุสั่งให้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ, เทียบคำพิพากษา
ศาลฎีกาที่ 2432/2526 (ป.พ.พ. มาตรา 34 เดิม) อ้างเพียงว่าป่วยต่อมไทรอยด์ สุขภาพไม่สมบูรณ์ และถูกหลอกลวง ไม่พอ เมื่อผู้
นั้น “ยังคงปฏิบัติหน้าที่ที่บ้านได้ตามปกติ” (ตรวจบนระบบสืบค้นคำพิพากษาศาลฎีกา deka.supremecourt.or.th วันที่
4 ตุลาคม 2569)
10. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 29 “มาตรา 29 การใด ๆ อันบุคคลซึ่งศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถได้กระทำการ การ
นั้นเป็นโมฆียะ” (ตรวจคำต่อคำกับฐานข้อมูลกฎหมายของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา searchlaw.ocs.go.th ฉบับปรับปรุง
ล่าสุด (ฉบับแก้ไขล่าสุดในฝั่งคือ พ.ร.บ.แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 25) พ.ศ. 2568) วันที่
4 ตุลาคม 2569)
11. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 30 “มาตรา 30 การใด ๆ อันบุคคลวิกลจริตซึ่งศาลยังมิได้สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ
ได้กระทำการ นั้นจะเป็นโมฆียะต่อเมื่อได้กระทำในขณะที่บุคคลนั้นจิตวิกลอยู่ และคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งได้รู้แล้วด้วยว่าผู้กระทำ
เป็นคนวิกลจริต” (ตรวจคำต่อคำกับฐานข้อมูลกฎหมายของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา searchlaw.ocs.go.th ฉบับปรับปรุง
ล่าสุด (ฉบับแก้ไขล่าสุดในฝั่งคือ พ.ร.บ.แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 25) พ.ศ. 2568) วันที่
4 ตุลาคม 2569)
12. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2522/2560 (ป.พ.พ. มาตรา 30, 175 (2) (4), 176, 181) ผู้วิกลจริตโอนที่ดินให้ผู้อื่นโดยเสน่หา ต่อมาศาล
สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ “โจทก์ในฐานะผู้อนุญาตย่อมมีสิทธิบอกล้างโมฆียะกรรมดังกล่าว” และเมื่อบอกล้างแล้ว นิติกรรม “
ย่อมตกเป็นโมฆะมาแต่แรกตาม ป.พ.พ. มาตรา 176 วรรคหนึ่ง” (ตรวจบนระบบสืบค้นคำพิพากษาศาลฎีกา
deka.supremecourt.or.th วันที่ 4 ตุลาคม 2569)
13. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2558/2567 (ป.พ.พ. มาตรา 30, 175 (4), 176, 181) ผู้ป่วยจิตเวชซึ่งภายนอกดูปกติแต่ดูแลผลประโยชน์
ของตนไม่ได้ในความเป็นจริง ทำนิติกรรมยกที่ดินสามแปลงให้ผู้อื่น ศาลวินิจฉัยว่า “โจทก์จึงเป็นบุคคลวิกลจริตแล้ว” นิติกรรมเป็น
โมฆียะตามมาตรา 30, เทียบคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2319/2542 (ป.พ.พ. มาตรา 30, 456) ผู้ป่วยทางสมองที่ยังตัดสินใจได้และ
กลับไปทำงานตามปกติ “จึงไม่ใช่เป็น บุคคลวิกลจริต ตามที่บัญญัติไว้ใน ม. 30” (ตรวจ บน ระบบ สืบค้น คำพิพากษา ศาลฎีกา
deka.supremecourt.or.th วันที่ 4 ตุลาคม 2569)
14. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6350/2541 (ประชุมใหญ่) (ป.พ.พ. มาตรา 28 วรรคสอง, 177, 178, 1574 (1), 1598/18 วรรคสอง) ผู้ซึ่ง
ต่อมาศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถทำสัญญาจะขายที่ดินแปลงแปลงขณะจิตวิกล “ทั้งจ.ผู้จะซื้อได้รู้แล้วด้วยว่า ส. เป็นคน
วิกลจริต” สัญญาจึงเป็นโมฆียะ แต่ผู้อนุญาตให้สืดยานด้วยพฤติการณ์ และการโอนขายที่ดินของคนที่ไร้ความสามารถ “ผู้ร้องจึง
ต้องได้รับอนุญาตจากศาลก่อนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 28 วรรคสอง และ 1574(1)
ประกอบมาตรา 1598/18 วรรคสอง” (ตรวจบนระบบสืบค้นคำพิพากษาศาลฎีกา deka.supremecourt.or.th วันที่
4 ตุลาคม 2569)
15. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 34 “มาตรา 34 คนเสมือนไร้ความสามารถนั้น ต้องได้รับความยินยอมของผู้พิทักษ์ก่อน
แล้วจึงจะทำการอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ได้ (1) นำทรัพย์สินไปลงทุน (2) รับคืนทรัพย์สินที่ไปลงทุน ต้นเงินหรือทุนอย่างอื่น (3)
กู้ยืมหรือให้กู้ยืมเงิน ยืมหรือให้ยืมสังหาริมทรัพย์อันมีค่า (4) รับประกันโดยประการใด ๆ อันมีผลให้ตนต้องถูกบังคับชำระหนี้ (5)
เช่าหรือให้เช่าสังหาริมทรัพย์มีกำหนดระยะเวลาเกินกว่าหกเดือน หรือสังหาริมทรัพย์มีกำหนดระยะเวลาเกินกว่าสามปี (6) ให้โดย

เสนาหา เว้นแต่การให้ที่พอควรแก่ฐานานุรูป เพื่อการกุศล การสังคมหรือตามหน้าที่ธรรมจรรยา (7) รับการให้โดยเสนาหาที่มีเงื่อนไขหรือค่าภาระติดพัน หรือไม่รับการให้โดยเสนาหา (8) ทำการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อจะได้มาหรือปล่อยไปซึ่งสิทธิในอสังหาริมทรัพย์ หรือในสังหาริมทรัพย์อันมีค่า (9) ก่อสร้างหรือดัดแปลงโรงเรียนหรือสิ่งปลูกสร้างอย่างอื่น หรือซ่อมแซมอย่างใหญ่ (10) เสนอคดีต่อศาล หรือดำเนิน กระบวน พิจารณาใด ๆ เว้นแต่การร้องขอ ตามมาตรา 35 หรือการร้องขอ ถอน ผู้พิทักษ์ (11) ประนีประนอมยอมความหรือมอบข้อพิพาทให้อนุญาตตุลาการวินิจฉัย ถ้ามีกรณีอื่นใดนอกจากที่กล่าวในวรรคหนึ่ง ซึ่งคนเสมือนไร้ความสามารถอาจจัดการไปในทางเสื่อมเสียแก่ทรัพย์สินของตนเองหรือครอบครัว ในการสั่งให้บุคคลใดเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ หรือเมื่อผู้พิทักษ์ร้องขอในภายหลัง ศาลมีอำนาจสั่งให้คนเสมือนไร้ความสามารถนั้นต้องได้รับความยินยอมของผู้พิทักษ์ก่อนจึงจะทำการนั้นได้ ในกรณีที่คนเสมือนไร้ความสามารถไม่สามารถจะทำการอย่างหนึ่งอย่างใดที่กล่าวมาในวรรคหนึ่งหรือวรรคสองได้ด้วยตนเอง เพราะเหตุมีภัยพิการหรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ ศาลจะสั่งให้ผู้พิทักษ์เป็นผู้มีอำนาจกระทำการนั้นแทนคนเสมือนไร้ความสามารถก็ได้ ในกรณีเช่นนี้ให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับผู้อนุบาลมาใช้บังคับแก่ผู้พิทักษ์โดยอนุโลม คำสั่งของศาลตามมาตรานี้ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา การใดกระทำลงโดยฝ่าฝืนบทบัญญัติมาตรานี้ การนั้นเป็นโมฆียะ” (ตรวจคำต่อคำกับฐานข้อมูลกฎหมายของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา searchlaw.ocs.go.th ฉบับปรับปรุงล่าสุด (ฉบับแก้ไขล่าสุดในผังคือ พ.ร.บ.แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 25) พ.ศ. 2568) วันที่ 4 ตุลาคม 2569)

16. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 35 “มาตรา 35 ในกรณีที่ ผู้พิทักษ์ ไม่ ยิน ยอมให้ คนเสมือนไร้ความสามารถ กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 34 โดยปราศจากเหตุผลอันสมควร เมื่อคนเสมือนไร้ความสามารถร้องขอ ศาลจะมีคำสั่งอนุญาตให้กระทำการนั้นโดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ก็ได้ ถ้าการนั้นจะเป็นคุณประโยชน์แก่คนเสมือนไร้ความสามารถ” (ตรวจคำต่อคำกับฐานข้อมูลกฎหมายของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา searchlaw.ocs.go.th ฉบับปรับปรุงล่าสุด (ฉบับแก้ไขล่าสุดในผังคือ พ.ร.บ.แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 25) พ.ศ. 2568) วันที่ 4 ตุลาคม 2569)
17. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 12634/2558 (ป.พ.พ. มาตรา 34) คนเสมือนไร้ความสามารถจำนองและโอนที่ดินชำระหนี้ “โดยได้รับความยินยอมของจำเลยที่ 1 ผู้พิทักษ์แล้ว” นิติกรรมสมบูรณ์ และนิติกรรมนอกรายการในมาตรา 34 วรรคหนึ่งทำได้เอง, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 13652/2558 (ป.พ.พ. มาตรา 34) วินิจฉัยว่า “ผู้พิทักษ์มิใช่เป็นผู้แทนของคนเสมือนไร้ความสามารถ” ผู้พิทักษ์จึงฟ้องคดีแทนเองไม่ได้ (ตรวจจนระบบสืบค้นคำพิพากษาศาลฎีกา deka.supremecourt.or.th วันที่ 4 ตุลาคม 2569)
18. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6064/2567 (ป.พ.พ. มาตรา 32 วรรค สอง, 34, 1463) ผู้ป่วยติดเตียง เป็น คนเสมือนไร้ความสามารถในความพิทักษ์ของภริยา คนเสมือนไร้ความสามารถ “เป็นเพียงผู้หย่อนความสามารถเฉพาะการทำนิติกรรมต่าง ๆ ซึ่งระบุว่าต้องได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ก่อนเท่านั้น” แต่เมื่อผู้ถูกพิทักษ์ติดเตียง ผู้พิทักษ์มีหน้าที่จัดการทรัพย์สินเพื่อดูแลรักษา บุตรซึ่งมิใช่ผู้พิทักษ์ไม่มีอำนาจถอนเงินแทน (ตรวจจนระบบสืบค้นคำพิพากษาศาลฎีกา deka.supremecourt.or.th วันที่ 4 ตุลาคม 2569)
19. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1569/1 “มาตรา 1569/1 ในกรณีที่ผู้เยาว์ถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถและศาลมีคำสั่งตั้งบุคคลอื่นซึ่งมิใช่ใช้อำนาจปกครองหรือผู้ปกครองเป็นผู้อนุบาลให้คำสั่งนั้นมีผลเป็นการถอนผู้ใช้อำนาจปกครอง หรือผู้ปกครองที่เป็นอยู่ในขณะนั้น ในกรณีที่บุคคลซึ่งบรรลุนิติภาวะและไม่มีคู่สมรสถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ ให้บิดามารดา หรือบิดาหรือมารดาเป็นผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ แล้วแต่กรณี เว้นแต่ศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่น” (ตรวจคำต่อคำกับฐานข้อมูลกฎหมายของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา searchlaw.ocs.go.th ฉบับปรับปรุงล่าสุด (ฉบับแก้ไขล่าสุดในผังคือ พ.ร.บ.แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 25) พ.ศ. 2568) วันที่ 4 ตุลาคม 2569)
20. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1598/15 “มาตรา 1598/15 ในกรณีที่ศาลสั่งให้คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นคนไร้ความสามารถและ คู่สมรสอีกฝ่ายเป็นผู้อนุบาลให้นำบทบัญญัติว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของผู้ใช้อำนาจปกครองมาใช้บังคับโดยอนุโลม เว้นแต่สิทธิตามมาตรา 1567 (2) และ (3)” (ตรวจคำต่อคำกับฐานข้อมูลกฎหมายของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา searchlaw.ocs.go.th ฉบับปรับปรุงล่าสุด (ฉบับแก้ไขล่าสุดในผังคือ พ.ร.บ.แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 25) พ.ศ. 2568) วันที่ 4 ตุลาคม 2569)
21. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1598/16 “มาตรา 1598/16 คู่สมรสซึ่งเป็นผู้อนุบาลของคู่สมรสที่ถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถมีอำนาจจัดการสินส่วนตัวของคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งและมีอำนาจจัดการสินสมรสแต่ผู้เดียว แต่การจัดการสินส่วนตัวและสินสมรสตามกรณีที่ระบุไว้ในมาตรา 1476 วรรคหนึ่ง คู่สมรสนั้นจะจัดการไม่ได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาล” (ตรวจคำต่อคำกับฐานข้อมูลกฎหมายของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา searchlaw.ocs.go.th ฉบับปรับปรุงล่าสุด (ฉบับแก้ไขล่าสุดในผังคือ พ.ร.บ.แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 25) พ.ศ. 2568) วันที่ 4 ตุลาคม 2569)

22. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1598/17 “มาตรา 1598/17 ในกรณีที่ศาลสั่งให้คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นคนไร้ความสามารถและศาลเห็นไม่สมควรให้คู่สมรสอีกฝ่ายเป็นผู้ดูแล และตั้งบิดาหรือมารดาหรือบุคคลภายนอกเป็นผู้ดูแล ในกรณีเช่นว่านี้ ให้ผู้ดูแลเป็นผู้จัดการสินสมรสร่วมกับคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่ง เว้นแต่ถ้ามีเหตุสำคัญอันจะเกิดความเสียหายแก่คนไร้ความสามารถ ศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่นก็ได้ อย่างไรก็ตาม เมื่อมีกรณีดังกล่าวตามวรรคหนึ่ง คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิร้องขอต่อศาลให้สั่งแยกสินสมรสได้” (ตรวจคำต่อคำกับฐานข้อมูลกฎหมายของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา searchlaw.ocs.go.th ฉบับปรับปรุงล่าสุด (ฉบับแก้ไขล่าสุดในฝั่งคือ พ.ร.บ.แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 25) พ.ศ. 2568) วันที่ 4 ตุลาคม 2569)
23. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1598/18 “มาตรา 1598/18 ในกรณีที่บิดามารดาเป็นผู้ดูแลบุตร ถ้าบุตรนั้นยังไม่บรรลุนิติภาวะให้นำบทบัญญัติว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของผู้อ่านาจปกครองมาใช้บังคับโดยอนุโลม แต่ถ้าบุตรนั้นบรรลุนิติภาวะแล้วให้นำบทบัญญัติว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของผู้ปกครองมาใช้บังคับโดยอนุโลม เว้นแต่สิทธิตามมาตรา 1567 (2) และ (3) ในกรณีที่บุคคลอื่นซึ่งมิใช่บิดามารดาหรือมิใช่คู่สมรสเป็นผู้ดูแลให้นำบทบัญญัติว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของผู้ปกครองมาใช้บังคับโดยอนุโลม แต่ถ้าผู้อยู่ในความอนุบาลบรรลุนิติภาวะแล้วจะใช้สิทธิตามมาตรา 1567 (2) และ (3) ไม่ได้” (ตรวจคำต่อคำกับฐานข้อมูลกฎหมายของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา searchlaw.ocs.go.th ฉบับปรับปรุงล่าสุด (ฉบับแก้ไขล่าสุดในฝั่งคือ พ.ร.บ.แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 25) พ.ศ. 2568) วันที่ 4 ตุลาคม 2569)
24. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1598/3 “มาตรา 1598/3 ผู้ปกครองเป็นผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้อยู่ในปกครองให้นำมาตรา 1570 มาตรา 1571 มาตรา 1572 มาตรา 1574 มาตรา 1575 มาตรา 1576 และมาตรา 1577 มาใช้บังคับแก่ผู้ปกครองและผู้อยู่ในปกครองโดยอนุโลม” (ตรวจคำต่อคำกับฐานข้อมูลกฎหมายของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา searchlaw.ocs.go.th ฉบับปรับปรุงล่าสุด (ฉบับแก้ไขล่าสุดในฝั่งคือ พ.ร.บ.แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 25) พ.ศ. 2568) วันที่ 4 ตุลาคม 2569)
25. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1574 “มาตรา 1574 นิติกรรมใดอันเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้เยาว์ดังต่อไปนี้ ผู้ใช้อ่านาจปกครองจะกระทำได้ เว้นแต่ศาลจะอนุญาต (1) ขาย แลกเปลี่ยน ขายฝาก ให้เช่าซื้อ จ้างนอง ปล่อยจ้างนอง หรือโอนสิทธิจ้างนอง ซึ่งอสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์ที่อาจจ้างนองได้ (2) กระทำให้สุดสิ้นลงทั้งหมดหรือบางส่วน ซึ่งทรัพย์สินของผู้เยาว์อันเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ (3) ก่อตั้งภาระจำยอม สิทธิอาศัย สิทธิเหนือพื้นดิน สิทธิเก็บกิน ภาระติดพันในอสังหาริมทรัพย์ หรือทรัพย์สินอื่นใดในอสังหาริมทรัพย์ (4) จำหน่ายไปทั้งหมดหรือบางส่วน ซึ่งสิทธิเรียกร้องที่จะให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินในอสังหาริมทรัพย์ หรืออสังหาริมทรัพย์ที่อาจจ้างนองได้ หรือสิทธิเรียกร้องที่จะให้ทรัพย์สินเช่นนั้นของผู้เยาว์ปลอดจากทรัพย์สินที่มีอยู่เหนือทรัพย์สินนั้น (5) ให้เช่าอสังหาริมทรัพย์เกินสามปี (6) ก่อซื้อผูกพันใด ๆ ที่มุ่งให้เกิดผลตาม (1) (2) หรือ (3) (7) ให้กู้ยืมเงิน (8) ให้โดยเสนาหา เว้นแต่จะเอาเงินไปให้ผู้เยาว์ให้แทนผู้เยาว์เพื่อการกุศลสาธารณะ เพื่อการสังคม หรือตามหน้าที่ธรรมจรรยา ทั้งนี้ พอสมควรแก่ฐานะานุรูปของผู้เยาว์ (9) รับการให้โดยเสนาหาที่มีเงื่อนไขหรือภาระติดพัน หรือไม่รับการให้โดยเสนาหา (10) ประกันโดยประการใด ๆ อันอาจมีผลให้ผู้เยาว์ต้องถูกบังคับชำระหนี้หรือทำนิติกรรมอื่นที่มีผลให้ผู้เยาว์ต้องรับเป็นผู้รับชำระหนี้ของบุคคลอื่นหรือแทนบุคคลอื่น (11) นำทรัพย์สินไปแสวงหาผลประโยชน์นอกจาก ในกรณีที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1598/4 (1) (2) หรือ (3) (12) ประนีประนอมยอมความ (13) มอบข้อพิพาทให้อนุญาตตุลาการวินิจฉัย” (ตรวจคำต่อคำกับฐานข้อมูลกฎหมายของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา searchlaw.ocs.go.th ฉบับปรับปรุงล่าสุด (ฉบับแก้ไขล่าสุดในฝั่งคือ พ.ร.บ.แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 25) พ.ศ. 2568) วันที่ 4 ตุลาคม 2569)
26. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1575 “มาตรา 1575 ถ้าในกิจการใด ประโยชน์ของผู้ใช้อ่านาจปกครอง หรือประโยชน์ของคู่สมรสหรือบุตรของผู้ใช้อ่านาจปกครองขัดกับประโยชน์ของผู้เยาว์ ผู้ใช้อ่านาจปกครองต้องได้รับอนุญาตจากศาลก่อนจึงทำกิจการนั้นได้ มิฉะนั้นเป็นโมฆะ” (ตรวจคำต่อคำกับฐานข้อมูลกฎหมายของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา searchlaw.ocs.go.th ฉบับปรับปรุงล่าสุด (ฉบับแก้ไขล่าสุดในฝั่งคือ พ.ร.บ.แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 25) พ.ศ. 2568) วันที่ 4 ตุลาคม 2569)
27. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1/2568 (ป.พ.พ. มาตรา 28 วรรคสอง, 889, 1574, 1575, 1598/3, 1598/18) มารดาซึ่งเป็นผู้ดูแลเปลี่ยนผู้รับประโยชน์ในกรมธรรม์ประกันชีวิตของคนไร้ความสามารถให้ตนรับแต่ผู้เดียว ศาลวินิจฉัยว่า “มิใช่นิติกรรมอันเกี่ยวกับทรัพย์สินของคนไร้ความสามารถตามที่บัญญัติไว้ใน ป.พ.พ. มาตรา 1574” แต่เป็นกิจการที่ประโยชน์ของผู้ดูแลขัดกับประโยชน์

ของคนไร้ความสามารถ ต้องได้รับอนุญาตจากศาลตามมาตรา 1575 ประกอบมาตรา 1598/3 และ 1598/18 “เมื่อจำเลยทั้งสองกระทำการโดยไม่ได้รับอนุญาตจากศาลก่อนจึงตกเป็นโมฆะ” (ตรวจบนระบบสืบค้นคำพิพากษาศาลฎีกา deka.supremecourt.or.th วันที่ 4 ตุลาคม 2569)

28. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4017/2566 (ป.วิ.พ. มาตรา 55, พ.ร.บ.ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 6) ขณะยื่นคำร้องขออนุญาตทำนิติกรรมแทน ศาลยังไม่ได้สั่งให้บุคคลนั้นเป็นคนไร้ความสามารถ และยังไม่ได้ตั้งผู้ร้องเป็นผู้อนุบาล “ผู้ร้องซึ่งยังไม่อยู่ในฐานะผู้อนุบาล จึงไม่มีอำนาจยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ผู้ร้องทำนิติกรรมแทน ม. ได้” (ตรวจบนระบบสืบค้นคำพิพากษาศาลฎีกา deka.supremecourt.or.th วันที่ 4 ตุลาคม 2569)
29. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 826 “มาตรา 826 อันสัญญาตัวแทนย่อมระงับสิ้นไปด้วยตัวการถอนตัวแทน หรือด้วยตัวแทนบอกเลิกเป็นตัวแทน อนึ่ง สัญญาตัวแทนย่อมระงับสิ้นไป เมื่อคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตาย หรือตกเป็นผู้ไร้ความสามารถ หรือล้มละลาย เว้นแต่จะปรากฏว่าขัดกับข้อสัญญาหรือสภาพแห่งกิจการนั้น” (ตรวจคำต่อคำกับฐานข้อมูลกฎหมายของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา searchlaw.ocs.go.th ฉบับปรับปรุงล่าสุด (ฉบับแก้ไขล่าสุดในฝั่งคือ พ.ร.บ.แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 25) พ.ศ. 2568) วันที่ 4 ตุลาคม 2569)
30. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1704 “มาตรา 1704 พินัยกรรมซึ่งบุคคลผู้ถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถทำขึ้นนั้น เป็นโมฆะ พินัยกรรมซึ่งบุคคลผู้ถูกอ้างว่าเป็นคนวิกลจริต แต่ศาลยังไม่ได้สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถทำขึ้นนั้น จะเป็นอันเสียเปล่าก็แต่เมื่อพิสูจน์ได้ว่าในเวลาที่ทำพินัยกรรมนั้นผู้ทำจิตวิกลอยู่” (ตรวจคำต่อคำกับฐานข้อมูลกฎหมายของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา searchlaw.ocs.go.th ฉบับปรับปรุงล่าสุด (ฉบับแก้ไขล่าสุดในฝั่งคือ พ.ร.บ.แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 25) พ.ศ. 2568) วันที่ 4 ตุลาคม 2569)
31. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3552/2550 (ป.พ.พ. มาตรา 1704, ป.วิ.พ. มาตรา 145) เจ้ามรดกซึ่งศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถทำพินัยกรรมระหว่างคดีขอเพิกถอนคำสั่ง โดยผู้พิทักษ์ยินยอม เมื่อศาลฎีกายกคำร้องขอเพิกถอน สถานะคนไร้ความสามารถไม่ขาดช่วง “พินัยกรรมดังกล่าวจึงตกเป็นโมฆะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1704” (ตรวจบนระบบสืบค้นคำพิพากษาศาลฎีกา deka.supremecourt.or.th วันที่ 4 ตุลาคม 2569)
32. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 177/2528 (ป.พ.พ. มาตรา 34, 35 เดิม, 1646) คนเสมือนไร้ความสามารถซึ่งมีสติดีขณะทำพินัยกรรมย่อมทำพินัยกรรมได้ เพราะ “การทำพินัยกรรมเป็นกิจการเฉพาะตัวที่จะต้องแสดงเจตนาด้วยตนเอง” (ในคดีนี้ผู้พิทักษ์ยินยอมด้วย, เรื่องคนเสมือนไร้ความสามารถปัจจุบันอยู่ในมาตรา 32 ถึง 36) (ตรวจบนระบบสืบค้นคำพิพากษาศาลฎีกา deka.supremecourt.or.th วันที่ 4 ตุลาคม 2569)
33. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1670 “มาตรา 1670 บุคคลต่อไปนี้จะเป็นพยานในการทำพินัยกรรมไม่ได้ (1) ผู้ซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะ (2) บุคคลวิกลจริตหรือบุคคลซึ่งศาลสั่งให้เป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ (3) บุคคลที่หูหนวก เป็นใบ้ หรือจักษุบอดทั้งสองข้าง” (ตรวจคำต่อคำกับฐานข้อมูลกฎหมายของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา searchlaw.ocs.go.th ฉบับปรับปรุงล่าสุด (ฉบับแก้ไขล่าสุดในฝั่งคือ พ.ร.บ.แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 25) พ.ศ. 2568) วันที่ 4 ตุลาคม 2569)
34. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 31 “มาตรา 31 ถ้าเหตุที่ทำให้เป็นคนไร้ความสามารถได้สิ้นสุดไปแล้ว และเมื่อบุคคลผู้นั้นเองหรือบุคคลใด ๆ ดังกล่าวไว้ในมาตรา 28 ร้องขอต่อศาลก็ให้ศาลสั่งเพิกถอนคำสั่งที่ให้เป็นคนไร้ความสามารถนั้น คำสั่งของศาลตามมาตรา 31 ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา” (ตรวจ คำต่อคำกับฐานข้อมูลกฎหมายของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา searchlaw.ocs.go.th ฉบับปรับปรุงล่าสุด (ฉบับแก้ไขล่าสุดในฝั่งคือ พ.ร.บ.แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 25) พ.ศ. 2568) วันที่ 4 ตุลาคม 2569)
35. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 36 “มาตรา 36 ถ้าเหตุที่ศาลได้สั่งให้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถได้สิ้นสุดไปแล้ว ให้ นำบทบัญญัติมาตรา 31 มาใช้ บังคับ โดย อนุโลม” (ตรวจ คำต่อคำกับ ฐานข้อมูล กฎหมาย ของ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา searchlaw.ocs.go.th ฉบับปรับปรุงล่าสุด (ฉบับแก้ไขล่าสุดในฝั่งคือ พ.ร.บ.แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 25) พ.ศ. 2568) วันที่ 4 ตุลาคม 2569)

36. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2159/2556 (ป.วิ.พ. มาตรา 56 วรรคหนึ่ง, ป.พ.พ. มาตรา 193/20) ผู้ทูลพพิลาพที่ “ความรู้สึกตัว และความจำไม่ปกติไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้” ต้องมีผู้อนุบาลฟ้องคดีแทน และอายุความขยายออกไปตามมาตรา 193/20 (ตรวจบนระบบสืบค้นคำพิพากษาศาลฎีกา deka.supremecourt.or.th วันที่ 4 ตุลาคม 2569)
37. Mental Capacity Act 2005 (อังกฤษและเวลส์) section 1 (2) “A person must be assumed to have capacity unless it is established that he lacks capacity.” (3) “A person is not to be treated as unable to make a decision unless all practicable steps to help him to do so have been taken without success.” (4) “A person is not to be treated as unable to make a decision merely because he makes an unwise decision.” (5) “An act done, or decision made, under this Act for or on behalf of a person who lacks capacity must be done, or made, in his best interests.” (6) ให้คำนึงถึงวิธีที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพน้อยกว่า, section 2 (1) “a person lacks capacity in relation to a matter if at the material time he is unable to make a decision for himself in relation to the matter because of an impairment of, or a disturbance in the functioning of, the mind or brain.”, section 3 (1) ความไม่สามารถตัดสินใจหมายถึงไม่สามารถ (a) เข้าใจข้อมูลที่เกี่ยวข้อง (b) จดจำข้อมูลนั้น (c) ใช้หรือชั่งน้ำหนักข้อมูลนั้น หรือ (d) สื่อสารการตัดสินใจ, section 16 (2) ศาลอาจ “(a) by making an order, make the decision or decisions on P’s behalf ... or (b) appoint a person (a “deputy”) to make decisions on P’s behalf” (legislation.gov.uk/ukpga/2005/9 อ่าน 4 ตุลาคม 2569)
38. A Local Authority v JB [2021] UKSC 52, [2022] AC 1322 (Supreme Court, 24 พฤศจิกายน 2021, Lord Stephens) ย่อหน้า [64] ความสามารถขึ้นลงได้ “a person may have capacity at one time but not at another” ย่อหน้า [65] ถึง [66] “Section 2(1) is the single test” และกำหนดให้ศาลตอบสองคำถามตามลำดับ คือ บุคคลนั้นตัดสินใจในเรื่องนั้นได้หรือไม่ และหากไม่ได้เป็นเพราะความบกพร่องของจิตใจหรือสมองหรือไม่ ซึ่งต้องมี “a clear causative nexus” (ย่อหน้า [78] ถึง [79]) (bailii.org/uk/cases/UKSC/2021/52.html อ่าน 4 ตุลาคม 2569)
39. Aintree University Hospitals NHS Foundation Trust v James [2013] UKSC 67, [2014] AC 591 (Supreme Court, 30 ตุลาคม 2013, Lady Hale) ย่อหน้า [1] เป็นคดีแรกภายใต้ Mental Capacity Act 2005 ที่ขึ้นสู่ศาลสูงสุด ย่อหน้า [39] ผู้ตัดสินใจแทนต้องพิจารณาสวัสดิภาพ “in the widest sense, not just medical but social and psychological” และย่อหน้า [45] “The purpose of the best interests test is to consider matters from the patient’s point of view.” (bailii.org/uk/cases/UKSC/2013/67.html อ่าน 4 ตุลาคม 2569)
40. Bürgerliches Gesetzbuch (เยอรมนี) § 1814 (1) “Kann ein Volljähriger seine Angelegenheiten ganz oder teilweise rechtlich nicht besorgen und beruht dies auf einer Krankheit oder Behinderung, so bestellt das Betreuungsgericht für ihn einen rechtlichen Betreuer (Betreuer).” (2) “Gegen den freien Willen des Volljährigen darf ein Betreuer nicht bestellt werden.” (3) “Ein Betreuer darf nur bestellt werden, wenn dies erforderlich ist. Die Bestellung eines Betreuers ist insbesondere nicht erforderlich, soweit die Angelegenheiten des Volljährigen 1. durch einen Bevollmächtigten ... gleichermaßen besorgt werden können ...” และ § 1825 (1) “Soweit dies zur Abwendung einer erheblichen Gefahr für die Person oder das Vermögen des Betreuten erforderlich ist, ordnet das Betreuungsgericht an, dass der Betreute zu einer Willenserklärung, die einen Aufgabenbereich des Betreuers betrifft, dessen Einwilligung bedarf (Einwilligungsvorbehalt). ...” (gesetze-im-internet.de/bgb/_1814.html และ _1825.html ฉบับที่เผยแพร่ ณ 4 ตุลาคม 2569)
41. 民法 (ญี่ปุ่น) 第七条 “精神上的障害により事理を弁識する能力を欠く常況にある者については、家庭裁判所は、本人、配偶者、四親等内の親族、...又は検察官の請求により、後見開始の審判をすることができる。” 第九条 “成年被後見人の法律行為は、取り消すことができる。ただし、日用品の購入その他日常生活に関する行為については、この限りでない。” 第十一条 (保佐開始の審判 对于その能力が著しく不十分) 第十三条 第一項 (การกระทำที่ 被保佐人 ต้องได้รับความยินยอมของ 保佐人) 第十五条 (補助開始の審判 对于その能力が不十分) และวรรคสองต้องได้รับความยินยอมของตัวบุคคลนั้นเมื่อผู้นั้นเป็นผู้ร้องขอ (laws.e-gov.go.jp ฉบับที่ใช้อยู่ ณ 4 ตุลาคม 2569),

ระบบ e-Gov แสดงว่า 民法等の一部を改正する法律 (令和八年法律第四十五号) ประกาศเมื่อ 24 มิถุนายน 2026 จะปรับระบบนี้ใหม่ โดยมาตรา 7 ฉบับแก้ไขกลายเป็นการสั่ง 補助 และเพิ่ม 特定補助人 สำหรับผู้ที่ขาดความสามารถเป็นปกติ ในวันที่กฎหมาย (政令) จะกำหนด ยังไม่ใช้บังคับในวันที่ตรวจ

42. อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของชนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities) ข้อ 12 วรรค 2 “States Parties shall recognize that persons with disabilities enjoy legal capacity on an equal basis with others in all aspects of life.” วรรค 3 ให้รัฐจัดการสนับสนุนการใช้ความสามารถทางกฎหมาย และวรรค 4 ให้มาตรการทุกอย่าง “respect the rights, will and preferences of the person, are free of conflict of interest and undue influence, are proportional and tailored to the person's circumstances, apply for the shortest time possible and are subject to regular review ...” (ohchr.org อ่าน 4 ตุลาคม 2569), ประเทศไทยลงนาม 30 มีนาคม 2550 และให้สัตยาบัน 29 กรกฎาคม 2551 ตามทะเบียนสถานะของสหประชาชาติ treaties.un.org (สถานะ ณ 4 ตุลาคม 2569, ไม่มีข้อสงวนต่อข้อ 12)
43. Michael C. Jensen and William H. Meckling, “Theory of the firm: Managerial behavior, agency costs and ownership structure”, Journal of Financial Economics, vol. 3, no. 4 (1976), pp. 305-360, DOI 10.1016/0304-405X(76)90026-X (ตรวจกับ Crossref), นิยามความสัมพันธ์ตัวแทนและต้นทุนตัวแทน (monitoring expenditures, bonding expenditures, residual loss) อยู่ที่หน้า 308 อ่านจากสำเนาฉบับเต็มที่มีมหาวิทยาลัยอิลลินอยส์เผยแพร่ในหน้ารายวิชา
44. Zachary D. Gassoumis, Adria E. Navarro, Kathleen H. Wilber, “Protecting victims of elder financial exploitation: the role of an Elder Abuse Forensic Center in referring victims for conservatorship”, Aging & Mental Health, vol. 19, no. 9 (2015), pp. 790-798, DOI 10.1080/13607863.2014.962011 (ตรวจกับ Crossref, อ่านบทคัดย่อจาก PubMed PMID 25269384), ศึกษาคดีผู้สูงอายุ 65 ปีขึ้นไปที่ถูกแสวงประโยชน์ทางการเงินในเทศมณฑลลอสแอนเจลิส สหรัฐอเมริกา ช่วงเมษายน 2007 ถึงธันวาคม 2009 จำนวน 472 คดี

